

Sustav javnih prihoda Republike Hrvatske, županija i općina

Fićurin, Sven

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:218567>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**



Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)



Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Sven Fićurin

SUSTAV JAVNIH PRIHODA REPUBLIKE HRVATSKE, ŽUPANIJA I OPĆINA
SYSTEM OF PUBLIC REVENUE OF THE REPUBLIC OF CROATIAN , COUNTIES AND
MUNICIPALITIES

Završni rad

Gospić, 2016.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Stručni upravni odjel u Otočcu

SUSTAV JAVNIH PRIHODA REPUBLIKE HRVATSKE, ŽUPANIJA I OPĆINA
SYSTEM OF PUBLIC REVENUE OF THE REPUBLIC OF CROATIAN, COUNTIES AND
MUNICIPALITIES

Završni rad

MENTOR:

dr.sc. Mehmed Alijagić, prof.v.šk

STUDENT:

Sven Fićurin

MBS:2963000285/11

Gospić, svibanj 2016.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 19.04.2016.

Z A D A T A K

za završni rad

Pristupniku Svenu Fićurinu

MBS: 2963000285/11

Studentu stručnog studija Upravnog izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Sustav javnih prihoda Republike Hrvatske, županija i općina

Sadržaj zadatka :

Razraditi koncept sustava javnih prihoda kroz državni proračun, sustav financiranja lokalne i regionalne samouprave kroz sve državne alate kojima se vrši naplata za financiranje prihoda kako državne tako i lokalne i regionalne samouprave.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: Dr.sc. Mehmed Alijagić, prof.v.šk.
(ime i prezime)

zadano: 19.04.2016. ,
(nadnevak)


potpis

Pročelnik odjela: Dr.sc. Vlatka Ružić, viši predavač
(ime i prezime)

predati do: 30.09.2016. ,
(nadnevak)


potpis

Student: Sven Fićurin
(ime i prezime)

primio zadatak: 26.04.2016. ,
(nadnevak)


potpis

Dostavlja se:

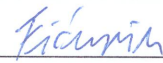
- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom “ Sustav javnih prihoda Republike Hrvatske, županija i općina” izradio samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora dr.sc. Mehmeda Alijagića, prof.v.šk.

Ime i prezime

Sven Fićurin



(potpis)

SAŽETAK

Od postojanja najranijih ljudskih zajednica postojale su zajedničke potrebe koje je trebalo zadovoljiti. Prvotni oblik pribavljanje sredstava za zadovoljenje različitih potreba zajednice bio je prirodni. Kada se pojavio novac i kad je prikupljanje prihoda za financiranje zadovoljenja potreba poprimilo oblik prikupljanja i trošenja novca može se govoriti o javnim financijama, koje se kao znanstvena disciplina bave upravo izučavanjem elemenata, instrumenata, ciljeva i učinaka prikupljanja, raspodjele i trošenja javnih prihoda. Razvoj samih javnih prihoda vezan je uz razvoj države, njenim društveno – političkim uređenjem, te oblikom i stupnjom privrednog razvoja.

Danas svaku državu karakterizira podmirenje javnih potreba, čemu prethodi prikupljanje javnih prihoda. Suvremenu državu karakteriziraju sve opsežniji zadaci, što za sobom povlači potrebu kreiranja sve brojnijih i raznovrsnijih financijskih instrumenata kojima će biti moguće pribaviti što više sredstava za podmirenje sve većih javnih potreba. Usprkos različitostima državnih uređenja, a s tim u skladu i financijskih sustava, javni prihodi ipak imaju neke zajedničke karakteristike: ubiru se periodično i to isključivo u novcu, u pravilu iz prihoda i dohotka (samo iznimno iz imovine) sa svrhom da služe podmirenju javnih potreba. Najvažniji instrumenti prikupljanja javnih prihoda su porezi i oni imaju vodeću poziciju među drugim instrumentima.

Međutim, osim porezima, država se za prikupljanje državnih prihoda koristi i drugim instrumentima čije karakteristike općenito nisu poznate većem broju ljudi, te se porezni termini: doprinosi, pristojbe, parafiskalna davanja i darovi često brkaju sa samim porezima. Osnovni karakter i značenje ovih instrumenata bitno se ne može promijeniti, iako su oni u Republici Hrvatskoj podložni čestim izmjenama i promjenama, pa samo redovitim praćenjem i stalnim učenjem možemo biti uključeni u financijski život naše države.

SUMMARY

Since the existence of the earliest human communities there were common needs that had to be satisfied. The original form of providing the needs for satisfying different community means was natural. When money appeared and when gathering of revenue for financing community satisfaction took the form of collecting and spending money we can talk about the public finances, which as a scientific discipline concerned with the study of the elements, instruments, objectives and effects of the collection, allocation and spending of public revenue. The development of these public revenues is related to the development of the country, its socio - political system, and forms and degrees of economic development.

Today, every state is characterized by the settlement of public need, which is preceded by the collection of public revenues. Modern country characterized by all extensive tasks, which implies a need for creation of more and more diverse financial instruments that will be possible to obtain more funds to cover the growing public needs. Despite of diversity of government regulation, and accordingly the financial system, public revenues still have some common characteristics: collected periodically, exclusively in cash, typically from revenues and income (only in exceptional cases of property) with purpose to settle the public needs. The most important instruments of public revenue are taxes and they have a leading position among the other instruments.

However, except taxes, the state is to collect government revenue benefits and other instruments whose characteristics are generally not known to more people, and the tax periods: contributions, taxes, para-fiscal contributions and gifts often confuse with the taxes. The main character and meaning of these instruments essentially can not be changed, although they are in the Republic of Croatia subjected to frequent modifications and changes, but only by regular monitoring and continuous learning we can be included in the financial life of our country.

SADRŽAJ

Uvod

| | |
|--|----|
| 1. Sustav javnih prihoda..... | 2 |
| 2. Hrvatski porezni sustav..... | 3 |
| 2.1. Opći porezni zakon..... | 5 |
| 2.2. Načela na kojima se temelji Zakon..... | 6 |
| 3. Državni proračun..... | 10 |
| 3.1. Primjer prihoda državnog proračuna u 2014. Godini..... | 13 |
| 3.2. Porez na dodanu vrijednost..... | 22 |
| 3.3. Posebni porezi – trošarine..... | 23 |
| 3.4. Doprinosi..... | 24 |
| 3.5. Pristojbe..... | 27 |
| 3.6. Parafiskalna davanja..... | 32 |
| 3.7. Darovi..... | 33 |
| 3.8. Carine..... | 34 |
| 4. Financiranje jedinica samouprave..... | 35 |
| 4.1. Izvori financiranja jedinica samouprave..... | 36 |
| 5. Financiranje jedinica područne (regionalne) samouprave..... | 38 |
| 5.1. Porez na nasljedstva i darove..... | 38 |
| 5.2. Porez na cestovna i motorna vozila..... | 39 |
| 5.3. Porez na plovila..... | 40 |
| 5.4. Porez na automate za zabavne igre..... | 40 |
| 6. Financiranje jedinica lokalne samouprave..... | 41 |

| | |
|---|----|
| 6.1. Prirez porezu na dohodak..... | 42 |
| 6.2. Porez na potrošnju..... | 42 |
| 6.3. Porez na kuće za odmor..... | 43 |
| 6.4. Porez na tvrtku ili naziv..... | 43 |
| 6.5. Porez na korištenje javnih površina..... | 43 |
| 6.6. Komunalna naknada i doprinosi..... | 44 |
| 6.7. Zajednički porezi koje jedinica lokalne samouprave dijele s državom..... | 45 |
| 6.8. Ostali prihodi..... | 46 |
| 7. Zaključak..... | 48 |
| 8. Popis literature..... | 50 |
| 9. Popis tablica..... | 51 |

Uvod

Ideja ovog rada je razraditi okvirni sustav financiranja kako države tako i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, sastaviti pregled državnih i lokalnih instrumenata kojima vrši financiranje sustava. Naime glavna tema samoga rada su porezi i porezni sustav kao najveći instrument financiranja države pa samim time i lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Porezi su stari koliko i civilizacija. Nema ni jedne civilizacije koja nije ubirala poreze. Prva civilizacija o kojoj nešto znamo počela je prije šest tisuća godina u Sumeru, na plodnoj ravnici između rijeka Eufrata i Tigrisa, na prostorima današnjeg Iraka. Buđenje civilizacije, ali i buđenje poreza, zabilježeno je na glinenim pločicama iskopanim u Sumeru. Tamošnji su stanovnici prihvatili poreze za vrijeme velikog rata, ali kad je rat završio, poreznici se nisu htjeli odreći svoje povlastice oporezivanja. Od tih vremena porezi nikada nisu ukinuti, dapače, tijekom povijesti samo su dobivali na važnosti. Za velikih ratova obično su se vrtoglavo povećavali, a nakon završetka rata najčešće se nisu vraćali na predratnu razinu već su nastavljali rasti. No i u mirnodopskim se godinama razina poreza povećava. U razvijenim zemljama starenje stanovništva zahtijeva veće troškove mirovinskoga i zdravstvenog osiguranja, a samim time i veće poreze.

1. Sustav javnih prihoda

Funkcionalnu strukturu sustava javnog financiranja (fiskalnog sustava) u Hrvatskoj čine tri segmenta: proračun države, izvanproračunski fondovi i proračuni jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave. Proračun države i izvanproračunski fondovi tvore konsolidiranu bilancu države, a konsolidirana bilanca države zajedno s proračunima jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave čini konsolidiranu bilancu opće države.

Pojam javnih prihoda se uglavnom poistovjećuje sa porezima jer oni imaju najveći udio u prihodima države. Javni prihodi su novčana sredstva kojima država zadovoljava javne potrebe iz svoje nadležnosti. U prvobitnoj se zajednici kretao od naturalnih prihoda do današnjih novčanih javnih prihoda, te je razvoj javnih prihoda vezan uz razvoj države, oblik društveno privatnog uređenja i gospodarski razvoj. Karakteristike su mu: ubiranje u novcu, periodično i konstantno, ubiru se uglavnom iz prihoda, dohotka i iznimno iz imovine s obzirom da takav izvor financiranja nije obnovljiv (Jurković.2002.god). Javni prihodi Republike Hrvatske su prihodi koji se mogu prikupiti u obliku: poreza, doprinosa, carine, pristojbi, naknada i javnog duga

Javni prihodi se mogu podijeliti na:

- originalni (izvorni) - prihodi koje je država ostvarila svojom ekonomskom aktivnošću tj. na temelju prava svoga vlasništva (npr. dividende od poduzeća u državnom vlasništvu)
- derivativni (izvedeni) - prihodi koje država ostvaruje na temelju financijskog suvereniteta. Iz nečije ekonomske snage izvodi svoju ekonomsku snagu (npr. porezi)
- redovni - prihodi koji se kontinuirano i periodično ubiru (npr. porez na promet)
- izvanredni - prihodi koji se ubiru povremeno, u izvanrednim prilikama (npr. teška elementarna nepogoda)
- prihodi od stanovništva - građani izdvajaju iz svojeg dohotka
- prihodi od pravnih osoba - prihodi od gospodarskih jedinica (npr. porez na dobit, doprinosi i sl.)
- povratni
- nepovratni
- prihodi širih političko-teritorijalnih jedinica - pravo ubiranja ima država

- prihodi užih političko-teritorijalnih jedinica - pravo ubiranja imaju gradovi, općine i županije
- namjenski (destinirani) - prihodi za koje se unaprijed zna na što će biti potrošeni
- nenamjenski (nedestinirani) - prihodi koje država troši na bilo koje javne rashode
- prihodi u novcu
- prihodi u naturi
- javno-pravni - prihodi do kojih država dolazi pomoću svojeg financijskog suvereniteta
- privatno-pravni - dobrovoljni - prihodi do kojih država dolazi kao svaki drugi subjekt
- ekvivalentni - prihodi za koje obveznik ima pravo na protuuslugu (npr. doprinos za zdravstveno osiguranje daje besplatnu zdravstvenu zaštitu kao protuuslugu)
- prihodi opće naknade - porezi i druga davanja koja ne moraju u sebi sadržavati ekvivalentnu protuuslugu

2. Hrvatski porezni sustav

Hrvatski porezni sustav usklađen je s europskim načelima u kojem je izjednačen položaj svih poreznih obveznika tj. domaćih i stranih fizički i pravnih osoba. Hrvatska je preuzela obvezu izvršavanja međunarodnih ugovora koje je zaključila još bivša država (Jugoslavija), a i sama je potpisala mnoge dokumente o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Pod poreznim sustavom podrazumjevaju se svi oblici javnih prihoda nametnuti autoritetom države, uključujući i sve doprinose na plaće i iz plaće. Porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi prikupljenim novcem financirala javne rashode. Drugim riječima, svi moramo plaćati dio svojih prihoda državi da bi nam ona zauzvrat osigurala javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i siromašne članove društva i sl. U toj definiciji važne su dvije stvari: porezi su obvezna davanja, a za plaćene poreze nema trenutne izravne protuusluge. (www.porezna-uprava.hr)

Odrednica da su porezi obvezna davanja znači da jednom kad dospiju na naplatu trebaju biti i uplaćeni državi. U suprotnome država može prisilom (sudovima, policijom) ostvariti svoje pravo. Zato neki poreze nazivaju prisilnim iznuđivanjem.

Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se svi koristimo. Čini se da su poreznici svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi uštežu nam se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, porez na promet nekretnina plaćamo kada kupujemo stan, trošarinu kada auto- mobil punimo benzinom ili kada popijemo pivo u kafiću. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza. Kao što je rekao Benjamin Franklin, na ovom svijetu ništa nije izvjesno osim poreza i smrti. No čini se da, usprkos našem negodovanju, mora biti tako. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo gotovo svakodnevno i vrlo se često i ne pitamo kolika je njihova cijena. Javna su dobra npr. javna zdravstvena zaštita, javno obrazovanje naše djece, javna sigurnost na našim ulicama, red u prometu, muzeji, parkovi, čisti zrak i sl. Da bi smo u svemu tome uživali, moramo plaćati poreze.

Važećim poreznim sustavom utvrđeni su:

- porez na dobit
- porez na dodanu vrijednost (PDV)
- trošarine u posebni porezi: trošarinski sustav oporezivanja alkohola i alkoholnih pića, duhanski proizvodi, energenata i el.energije, posebni porezi na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, poseban porez na bezalkoholna pića, poseban porez na kavu, poseban porez na luksuzne proizvode, poseban porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila
- porez na nasljedstva i darove
- porez na cestovna motorna vozila
- porez na plovila
- porez na automate za zabavne igre
- prirez porezu na dohodak
- porez na potrošnju
- porez na kuće za odmor
- porez na tvrtku ili naziv
- porez na korištenje javnih površina
- porez na dohodak
- porez na promet nekretnina

- porez na dobitke od igara na sreću

Porezi se mogu podijeliti na :

DRŽAVNI POREZI: prihodi su državnog proračuna

ŽUPANIJSKI POREZI: raspisuju ih županije i direktan su prihod županijskog proračuna

OPĆINSKI /GRADSKI POREZI: raspisuje ih grad/općina, a ostvareni prihodi su prihodi proračuna grada/općine

ZAJEDNIČKI PRIHODI: prihodi se po propisanom ključu dijele tako da dio prihoda pripada državi, dio županijskom a dio gradskom/općinskom proračunu. (www.porezna-uprava.hr)

Jedna od uobičajnih makroekonomskih uloga proračuna je da bude temelj djelovanja automatskih stabilizatora. Na prihodovnoj strani proračuna ta se uloga uglavnom očituje djelovanjem progresivnog oporezivanja, a na rashodovnoj strani povećanim transferima.

2.1. Opći porezni zakon

Dana 1. siječnja 2009. godine stupio je na snagu novi Opći porezni zakon (OPZ). Razlozi donošenja novog zakona bili su preciznije određivanje pojedinih pravnih instituta, čime je osigurana učinkovitija provedba poreznih postupaka, a time i bolja zaštita prava poreznih obveznika. Usto, novim se zakonom hrvatsko porezno zakonodavstvo usklađuje s europskim, posebice u djelu o administrativnoj suradnji te o razmjeni informacija među državama članicama EU.

Općim poreznim zakonom sustavno se i cjelovito na jedinstveni način od ređuju porezno-pravna pitanja zajednička za sve poreze. Sudionici u porezno-pravnom odnosu s jedne su strane porezni obveznici, a s druge porezna tijela. Međutim, nije riječ o ravnopravnim pozicijama. Država donosi propise, a porezna tijela vode porezni postupak i kontroliraju njegovu provedbu. Porezni su obveznici u podređenom položaju iako prema državi imaju formalna i materijalna prava i obveze. Stoga je vrlo važno detaljno odrediti njihove međusobne odnose.

Ako OPZ-om nije drugačije uređeno, na postupanje poreznih tijela primjenjuje se i Zakon o općem upravnom postupku.

2.2. Načela na kojima se temelji Zakon

Primjena poreznih propisa: u postupku oporezivanja primjenjuju se porezni propisi koji su bili na snazi u vrijeme nastanka činjenica na kojima se temelji oporezivanje.

Zakovitost: jedan je od temelja pravne države; svi sudionici u poreznopravnom odnosu obvezni su poštovati sva pravna pravila neovisno o nazivu i vrsti pravnog akta. (Opći porezni zakon)

Objektivnost: prilikom oporezivanja porezna tijela objektivno i savjesno utvrđuju činjenice bez obzira na to idu li one u prilog ili na štetu poreznog obveznika. (Ibid)

Pravo na očitovanje: omogućivanje poreznom obvezniku da se prije donošenja poreznog rješenja očituje. (Ibid)

Dvostupanjski postupak: omogućuje poreznom obvezniku pravo žalbe na porezne akte. (Ibid)

Obveza čuvanja porezne tajne: poreznom tajnom smatraju se svi podaci koje iznosi porezni obveznik i kojima raspolaže porezno tijelo u poreznom postupku. (Ibid)

Postupanje u dobroj vjeri (bona fide): obvezuje sve sudionike u poreznom postupku na savjesno i pošteno postupanje. (Ibid)

Vođenje knjigovodstva i evidencije: obvezuje poreznog obveznika na evidenciju sukladno važećim knjigovodstvenim propisima. (Ibid)

Dokazivanje: porezni obveznik i porezno tijelo trebaju dokazati činjenice iz poreznog postupka. (Ibid)

Inspeksijski nadzor: provodi se za velike i male porezne obveznike. (Ibid)

Upotreba službenog jezika i pisma: ako porezni obveznik podnosi isprave na stranom jeziku, dužan je u određenom roku dostaviti ovjereni prijevod na hrvatskom jeziku, pisan latiničnim pismom. (Ibid)

Gospodarstveni pristup: porezne činjenice utvrđuju se prema gospodarstvenom značenju, što znači da se oporezuje svako stjecanje prihoda bez obzira na to je li riječ o pravnome ili bespravnom poslu. (Ibid)

Zakonom je također predviđena zaštita čovjekovih prava kao što su:

- pravo na očitovanje porezni obveznici imaju mogućnost i pravo da se prije donošenja odluke (rješenja ili presude) izjasne o svim bitnim činjenicama važnima za donošenje te odluke;
- zaštita tajnosti podataka i osobnosti porezni je obveznik dužan poreznim tijelima podastrijeti istinite podatke koji su bitni u postupku oporezivanja, a porezno je tijelo u interesu poreznog obveznika obvezno čuvati poreznu tajnu. Na taj se način štiti osobnost poreznog obveznika. Ako se porezni obveznik pismeno odrekne prava zaštite privatnosti, podaci se mogu javno obznaniti;
- zaštita ljudskog dostojanstva – porezna tijela ne smiju u poreznom postupku ugroziti ugled, dostojanstvo ni čast poreznog obveznika;
- pravo na informiranje – porezno tijelo ne može prisilnom naplatom, npr. pljenidbom, oduzeti televizor ili radioprijamnik koji su izvor informiranja za poreznog obveznika. (Ibid)
- Također se propisuje obveza poreznog tijela o informiranju poreznih obveznika o promjenama u poreznim propisima.

Porezno-pravni i porezno-dužnički odnos

Zakonom se utvrđuje odnos, odnosno povezanost poreznih obveznika i poreznih tijela. Porezno-pravni odnos je odnos između poreznih tijela i poreznih obveznika (poreznog dužnika i poreznog jamca) koji obuhvaća njihova prava i obveze u poreznom postupku. Porezno-dužnički odnos je dio porezno-pravnog odnosa u kojemu sudionici ostvaruju svoja prava i obveze. (Ibid)

Porezno tijelo u porezno-dužničkom odnosu ima pravo na naplatu:

- poreza,
- kamata i novčanih kazni,

- novčanih činidbi po osnovi odgovornosti iz poreznog jamstva.

Porezni obveznik ima pravo na:

- povrat poreza koji je plaćen bez pravne osnove,
- kamate na porez koji je plaćen bez pravne osnove.

Prava i obveza iz porezno-dužničkog prestaju:

U plaćanjem ili ispunjenjem porezne obveze bez obzira na to tko je podmirio dug. Dug je podmiren kada banka u kojoj se vode uplatni računi primi uplatu, u povratom poreza s kamatama ako je porezni obveznik platio porez koji nije trebao ili je platio iznos veći od obveze, porezno će tijelo obaviti povrat zajedno s kamatama do dana isplate, prijebojem, čime se prebija dug iz porezno-dužničkog odnosa. To znači da se u dogovoru s poreznim tijelom poreznom obvezniku umjesto povrata novca mogu podmiriti određeni dugovi (samo javna davanja), otpisom ako se ni prisilnom naplatom (ovrhom) nije naplatio porezni dug, zastarom s različitim rokovima za sudionike u porezno-pravnom odnosu. (Ibid)

Zastara

Zastara je protek vremena nakon kojega dužnik – porezni obveznik može neispuniti svoju obvezu zbog okolnosti koje je uzrokovao vjerovnik, u ovom slučaju porezno tijelo.

Relativni rok zastare iznosi tri godine, nakon čega zastarijeva samo pravo zahtijevanja ispunjenja obveze, ali ne i sama obveza. Apsolutna zastara prava na utvrđivanje porezne obveze i kamata, na pokretanje prekršajnog postupka, naplatu poreza, kamata, troškova ovrhe i novčanih kazni te prava poreznog obveznika na povrat poreza, kamata, troškova ovrhe i novčanih kazni jest šest godina računajući od dana kada je zastara prvi put počela teći. Zastara uglavnom počinje nakon isteka godine u kojoj je nastao porezni događaj. (Ibid)

Kamate

Na iznos manje ili više plaćenog poreza obračunavaju se i plaćaju kamate, u skladu s posebnim propisom. Dospijeće pojedine vrste poreza utvrđuje se posebnim zakonom, kojim se utvrđuje i ta porezna obveza. Kamate se obračunavaju od dana dospijeća porezne obveze. (Ibid)

Utvrđivanje porezne osnovice

Od pojave prvih poreza pa do danas, kada su porezni odnosi detaljno uređeni brojnim zakonima, najčešće dvojbe nastaju pri utvrđivanju porezne osnovice na temelju koje se primjenom utvrđene porezne stope određuje porezna obveza. Porezna osnovica nije uvijek realno iskazana, što može biti posljedica neznanja ili nemara poreznog obveznika, ali i posljedica namjernoga netočnog iskazivanja poslovnih događaja kako bi se umanjila ili izbjegla porezna obveza. (Ibid)

Kad porezno tijelo ne može utvrditi poreznu osnovicu na temelju poslovnih knjiga i evidencija, mora je procijeniti, i to ako porezni obveznik:

- ne može predložiti knjige ili evidencije koje je dužan voditi prema poreznim zakonima,
- ne izdaje propisane račune ili ne vodi poslovne knjige točno, uredno i pravodobno,
- ne može potvrditi podatke za oporezivanje vjerodostojnom dokumentacijom,
- odbije sudjelovati u poreznom postupku ili onemogućuje provedbu poreznog postupka.

Osnovica poreza na dohodak, odnosno dobit fizičkih osoba može se utvrditi i procjenom, i to kao razlika između privatnih izdataka poreznog obveznika i/ili stečene privatne imovine i prijavljenog dohotka, odnosno dobiti ako se ne može dokazati da je ta razlika oporezivana. (Ibid)

Porezni nadzor

Činjenice bitne za oporezivanje porezno tijelo utvrđuje poreznim nadzorom, koji se može obavljati kod svih poreznih obveznika i drugih osoba koje imaju dokaze bitne za oporezivanje. Porezni je obveznik u postupku nadzora dužan surađivati (predložiti svu potrebnu dokumentaciju, dati sve tražene obavijesti i objašnjenja o poslovanju i sl.). Porezni nadzor obavljaju porezni revizori i inspektori, ali mogu ga provoditi i drugi ovlaštene državni službenici. Porezni nadzor može trajati od nekoliko dana do više mjeseci, ovisno o veličini poreznog obveznika, vrsti i broju poreza koji se nadziru, suradnji poreznog obveznika i sl. O poreznom nadzoru sastavlja se zapisnik. (Ibid)

Ovrha

Ako se porez ne naplati redovitim postupkom, može se naplatiti prisilno iz imovine poreznog dužnika ili iz imovine poreznog jamca na temelju ovršnih dokumenata (rješenje o ovrsi) i vjerodostojnih papira (knjigovodstveno izlistavanje stanja poreznog duga). Ovrha se provodi pljenidbom pokretnina (gotovine, vrijednosnih papira, poluproizvoda, sirovina, patenata, tehničkih unapređenja i drugih prava), tražbina ovršenika (iz novčanih iznosa koji su dug ovršeniku iz nekoga prijašnjeg odnosa), imovinskih prava i nekretnina. Za osiguranje naplate ovrhom može se upisati zalog ili hipoteka na pokretnine ili nekretnine. U postupku ovrhe ne mogu se plijeniti plaće ni primanja do iznosa minimalne plaće i primanja koja su izuzeta od oporezivanja (stipendije, nagrade, socijalne pomoći i sl.). (Ibid)

Žalba

Protiv poreznih akata donesenih u prvom stupnju može se u roku 30 dana od dana njihova primitka uložiti žalba. Žalba odgađa izvršenje pobijanoga poreznog akta do donošenja rješenja o žalbi. (Ibid)

Porezni prekršaj

Povreda poreznih propisa naziva se poreznim prekršajem i može biti uređena Općim poreznim zakonom, ali i posebnim poreznim zakonima. Općim poreznim zakonom detaljno su propisane novčane kazne za određene porezne prekršaje, a kreću se od 5.000 do 500.000 kuna. (Ibid)

3. Državni proračun

Državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom. Državni proračun donosi Hrvatski sabor

Tri su glavne funkcije proračuna:

- prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini
- služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje
- služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

Proračun središnje države glavni je instrument financiranja javne potrošnje u zemlji. Iz središnjeg proračuna financiraju se sve najvažnije državne funkcije kao što su: funkcioniranje javne uprave, poslovi obrane, javnog reda i sigurnosti, poslovi obrazovanja i kulture, poslovi i usluge prometa i veza, a velikim dijelom pokrivaju se i nedostatna sredstva za mirovinsko i invalidsko osiguranje (Jurković, 2002. god). U Hrvatskoj je donošenje državnog proračuna jedan od najvažnijih financijskih, ali i političkih događaja u godini. Ministar financija i njegov najuži tim suradnika ulažu velik napor u informiranje javnosti o proračunu kako bi svi građani bili upoznati s njegovim ciljevima, ali i o tome s koliko novca država raspolaze. (www.mfin.hr)

Zakon koji ga uređuje je **Zakon o proračunu** (Narodne novine, br. [87/08](#) i [136/12](#), [15/15](#))

Proračun je kao plan prihoda i rashoda države za sljedeće godišnje razdoblje, ekonomskog, socijalnog i političkog stajališta suviše važan da bi se prepustio spontanom donošenju. Kao jedan od najvažnijih akata što ga Hrvatski sabor uopće donosi, proračun prolazi kroz precizno reguliranu proceduru. Ona obuhvaća tri faze: fazu pripreme, fazu donošenja i fazu izvršenja koja u sebi uključuje i kontrolu naplate i korištenja proračunskih sredstava.

Glavni sudionici proračunskog procesa su: Hrvatski sabor kao najviše zakonodavno tijelo koje usvaja proračun, Ministarstvo financija koje sudjeluje u svim fazama pripreme i izvršenja proračuna, korisnici proračuna, svi oni koji se financiraju iz njegovih sredstava te demokratska javnost (narod i druge nevladine ustanove) koje bi u procesu javnog izbora trebale odlučivati o proračunskoj politici u najširem smislu te riječi (www.mfin.hr).

Tablica 1. Faze donošenja proračuna

| Rok | Nositelj aktivnosti | Aktivnosti |
|--------------|---|--|
| Kraj veljače | Ministarstvo financija u suradnji s ministarstvom nadležnim za strukturne reforme i koordinaciju fondova Europske unije | Izrađuje uputu za izradu strateških planova i dostavlja je ministarstvima i drugim državnim tijelima na razini razdjela organizacijske klasifikacije |

| | | |
|--------------|--|---|
| Kraj ožujka | Ministarstva i druga državna tijela na razini razdjela organizacijske klasifikacije | Izrađuju strateške planove za trogodišnje razdoblje i dostavljaju ih Ministarstvu financija i ministarstvu nadležnom za strukturne reforme i koordinaciju fondova Europske unije |
| Kraj travnja | Ministarstvo financija i ministarstvo nadležno za strukturne reforme i koordinaciju fondova Europske unije u suradnji s ministarstvima nadležnim za pojedinačne strukturne reforme | Na temelju strateških planova ministarstvo nadležno za strukturne reforme i koordinaciju fondova Europske unije u suradnji s ministarstvima nadležnim za pojedinačne strukturne reforme izrađuje nacionalni program reformi, a Ministarstvo financija program konvergencije |
| Kraj srpnja | Ministarstvo financija i Vlada RH | Na temelju strateških planova, nacionalnog programa reformi i programa konvergencije te posebnih preporuka Vijeća Europske unije za Republiku Hrvatsku, Ministarstvo financija izrađuje nacrt smjernica ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje koje Vlada usvaja zaključkom |
| 15. kolovoza | Ministarstvo financija | Ministarstvo financija dostavlja ministarstvima i drugim državnim tijelima na razini razdjela organizacijske klasifikacije i izvanproračunskim korisnicima upute za izradu prijedloga državnog proračuna |
| 15. rujna | Proračunski korisnici | Dostavljaju prijedloge financijskih planova ministarstvima i drugim državnim tijelima na razini razdjela organizacijske klasifikacije |
| Kraj rujna | Ministarstva i druga državna tijela na razini razdjela organizacijske | Dostavljaju usklađene prijedloge financijskih planova Ministarstvu financija |

| | klasifikacije | |
|---------------|------------------------|--|
| 15. listopada | Ministarstvo financija | Ministarstvo financija izrađuje nacrt proračuna za proračunsku godinu i projekciju za sljedeće dvije godine te ih dostavlja Vladi RH |
| 15. studenog | Vlada RH | Vlada utvrđuje prijedlog proračuna i projekcija te ih dostavlja Saboru na donošenje |
| Kraj godine | Hrvatski sabor | Donosi proračun za sljedeću proračunsku godinu |

U Hrvatskoj se proračunska i kalendarska godina poklapaju. Poklapaju se i računski i fiskalna tj. u proračunu za konkretnu godinu iskazuju se samo oni prihodi i rashodi koji se financijski realiziraju do kraja fiskalne godine.

Ako se tijekom godine ukaže potreba za promjenom visine ili strukture javnih prihoda i javnih rashoda, pristupa se tzv. Rebalansu proračuna, koji prolazi iste one faze koje je prošao i sam proračun. Izvršenje proračuna završava se 31. prosinca proračunske godine zatvaranjem računa kod Hrvatske narodne banke i drugih poslovnih banaka. Kontrolu izvršenja proračuna, uz Hrvatski sabor kao najviše zakonodavno tijelo, provodi Vlada i njezino ministarstvo financija. Do 15. svibnja tekuće godine Vlada podnosi Hrvatskom saboru izvješće o izvršenju proračuna za proteklu godinu, dok Državni ured za reviziju do 15. lipnja informira Sabor o obavljenim revizijama i vlastitim nalazima s tim u svezi. Proračun za narednu godinu priprema se već od sredine tekuće godine, a morao bi biti usvojen u Hrvatskom saboru najdalje do kraja prosinca iste godine. Ukoliko se to ne dogodi, Sabor donosi odluku o privremenom financiranju, koje se utvrđuje tako da se proračun za iduća tri mjeseca odredi prema tzv. Dvanaestinama, tj. u visini jedne četvrtine sredstava proračuna za prethodnu godinu. Ukoliko se proračun za sljedeću godinu ne usvoji ni u dodatnom razdoblju od mjesec dana, može se otvoriti kriza Vlade tako što predsjednik Republike, na prijedlog predsjednika Vlade i uz njegov supotpis te nakon konzultacija s predsjednikom Zastupničkog doma Hrvatskog sabora, donosi odluku o raspuštanju Sabora i raspisivanju novih izbora (Zakon o proračunu).

3.1. Primjer prihoda državnog proračuna u 2014. godini

Zbog odluke Europske komisije o uključivanju Republike Hrvatske u proceduru prekomjernog manjka, a u cilju smanjivanja istog potrebno je provesti određene mjere i na prihodnoj strani proračuna.

Kako bi se osigurala stabilnost državnog proračuna, ali i makroekonomska stabilnost u uvjetima gospodarske krize i pada kupovne moći stanovništva, dužnost je države različitim mjerama gospodarske politike, a u skladu s gospodarskim mogućnostima, provesti daljnje mjere osiguranja fiskalnih prihoda. Mjere koje je odlučila provesti Vlada Republike Hrvatske rezultiraju povećanjem prihodne strane proračuna za 5,8 milijardi kuna. Ove mjere odnose se na promjene u oporezivanju igara na sreću, promjene u koncesijskim ugovorima, u visini doprinosa za zdravstveno osiguranje te na odluke o povlačenju dobiti trgovačkih društava u vlasništvu države u državni proračun. Također, izmjenom Zakona o obveznim mirovinskim fondovima omogućava se osiguranicima čija su prava uređena posebnim propisima, da temeljem slobodnog izbora prebace sredstava s osobnog računa iz II u I mirovinski stup, budući da se mirovina za navedene kategorije osiguranika obračunava i isplaćuje kao da nisu uključeni u II mirovinski stup.

Uz navedeno, u zadnjem tromjesečju 2013. intenzivirana su negativna gospodarska kretanja te je gospodarski pad bio veći od očekivanog, a time su se promijenile i makroekonomske pretpostavke za 2014. godinu. Sukladno navedenom, nužna je korekcija proračunskih prihoda u odnosu na prvotno planirane u proračunu. Neto učinak pogoršanja makroekonomskih kretanja i predloženih mjera na prihodnoj strani proračuna, rezultira povećanjem ukupnih prihoda državnog proračuna za 4,0 milijarde kuna u odnosu na plan iz prosinca 2013. godine. Također, u 2014. godini nastavlja se jačanje fiskalne discipline kojom se ostvaruje bolja naplata poreznih prihoda.

Novim planom ukupni prihodi državnog proračuna iznose 117,1 milijardu kuna, pri čemu prihodi poslovanja iznose 116,7 milijardi kuna, a prihodi od prodaje nefinancijske imovine 315,5 milijuna kuna. (www.mfin.hr)

Prihodi od poreza

Prihodi od poreza su novim planom za 2014. godinu planirani u iznosu od 63,6 milijardi kuna, što je smanjenje od 300 milijuna kuna u odnosu na prvotni plan proračuna. Pri tome

najveće promjene bilježe prihodi od PDV-a, kao rezultat smanjenja ekonomske aktivnosti te prihodi od igara na sreću zbog promjene obuhvata u njihovom načinu oporezivanja. (Ibid)

Porez na dohodak

Prihod od poreza na dohodak prema novom planu za 2014. godinu nije se značajno mijenjao u odnosu na prethodno planirani te je ostao na razini od 1,4 milijarde kuna. Naime, iako se projicirani slabiji makroekonomski pokazatelji nego li je to prvotno planirano, očekuju se nešto niži povrati po osnovi godišnjih prijava poreza na dohodak. (Ibid)

Porez na dobit

Prihod od poreza na dobit prema novom planu za 2014. godinu iznosi 5,7 milijardi kuna i za 100,4 milijuna kuna je manji od prvotno planiranog. Smanjenje ove prihodne kategorije rezultat je slabijih rezultata poslovanja poduzeća tijekom 2013. godine u odnosu na ranije očekivano. (Ibid)

Porezi na imovinu

Prihodi od poreza na promet nekretnina nisu se značajnije mijenjali u odnosu na originalni proračun, a iznose 457,6 milijuna kuna. (Ibid)

Porez na dodanu vrijednost

Novi plan prihoda od poreza na dodanu vrijednost manji je za 576,3 milijuna kuna u odnosu na prvotni proračun te iznosi 42 milijarde kuna. Projekcija prihoda od PDV-a temelji se na očekivanom realnom padu osobne potrošnje te uzima u obzir fiskalne učinke zakonskih izmjena u oporezivanju porezom na dodanu vrijednost, a koji su stupili na snagu u 2014., kao i cjelogodišnje učinke zakonskih izmjena iz ožujka 2013. godine. Uvođenje fiskalnih blagajni od 1. siječnja 2013. godine rezultiralo je boljom naplatom poreznih prihoda kod prometa gotovinom i sprječavanjem izbjegavanja porezne obveze. U 2014. godini očekuje se cjelogodišnji učinak uvođenja fiskalnih blagajni na prihode državnog proračuna, budući da se tijekom 2013. fiskalizacija uvodila u tri faze. (Ibid)

Posebni porezi i trošarine

Prihodi od posebnih poreza i trošarina prema prijedlogu izmjena i dopuna proračuna za 2014. godinu bilježe povećanje od 110,8 milijuna kuna u odnosu na prvotni plan, a iznose 12 milijardi kuna. Povećanje originalne projekcije ovih prihoda proizlazi iz povećanja prihoda od trošarina na energente i električnu energiju. Naime, na temelju rezultata o isporuci oporezivih količina energenata za 2013. godinu, vidljivo je da je ponešto ublažen dugogodišnji trend naglog smanjenja potrošnje ovih trošarinskih proizvoda, te se sukladno tome povećava i očekivani prihod od trošarina na energente i električnu energiju. Manje izmjene bilježe i očekivani prihodi od drugih trošarinskih proizvoda, a njihova projekcija temelji se na očekivanom kretanju potrošnje trošarinskih proizvoda te uzima u obzir i učinke zakonskih izmjena koje su provedene tijekom 2013. godine, a imaju cjelogodišnji utjecaj na prihode u 2014. godini. Također, projicirani prihod od trošarina uzima u obzir i izmjene u sustavu trošarina na duhanske proizvode, koje je Republika Hrvatska dužna provesti radi dogovorenog postupnog prilagodavanja relevantnog zakonodavstva pravnoj stečevini EU. (Ibid)

Porez na dobitke od igara na sreću i ostali porezi od igara na sreću

Dosad važećim Zakonom o igrama na sreću propisana je obveza plaćanja poreza na dobitke od lutrijskih igara i igara kladenja po stopi od 15% na dobitke iznad 30 tisuća kuna do 500 tisuća kuna, a po stopi od 20% na dobitke iznad 500 tisuća kuna. Obveznici plaćanja poreza na dobitke su fizičke osobe koje stječu dobitke od igara na sreću. Izmjenom Zakona o igrama na sreću uvodi se porez na sve dobitke od lutrijskih igara i igara kladenja, a do iznosa 30 tisuća kuna oni se oporezuju po stopi od 10%. Uvođenjem ove mjere očekuje se pozitivan fiskalni učinak u 2014. godini i to u procijenjenom iznosu od 300 milijuna kuna. Stoga se prihod od poreza na dobitke od igara na sreću i ostalih poreza od igara na sreću uvećava za 315,6 milijuna kuna u odnosu na postojeći plan te iznosi 1,1 milijardu kuna. (Ibid)

Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije

Prihod od poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije od 1. srpnja 2013. godine značajno se smanjuje zbog ukidanja carina i carinskih pristojbi na uvoz iz zemalja EU, a ovo smanjenje

u 2014. godini ima cjelogodišnji učinak na proračunske prihode. Sukladno tome, prihod od poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije novim planom za 2014. godinu projiciran je u iznosu od 388,6 milijuna kuna, što predstavlja smanjenje od 30 milijuna kuna u odnosu na prvotni plan. Ovi prihodi smanjuju se zbog očekivanog manjeg obujma uvoza nego li je to bilo ranije planirano. (Ibid)

Doprinosi

Izmjenama i dopunama državnog proračuna za 2014. godinu, prihodi od doprinosa podložni su najvećim promjenama. Naime, novim planom za 2014. godinu prihodi od doprinosa projicirani su u iznosu od 41,9 milijardi kuna i bilježe povećanje od 3,7 milijardi kuna u odnosu na originalni plan. Ova projekcija izradena je na temelju očekivanih kretanja na tržištu rada, uz dodavanje planiranih učinaka mjera za smanjenje fiskalnog manjka. Prihod od doprinosa za mirovinsko osiguranje planiran Izmjenama i dopunama državnog proračuna za 2014. godinu iznosi 22,5 milijardi kuna i raste za 2,7 milijardi kuna. Promjena u doprinosima za mirovinsko osiguranje odnosi se na povlačenje sredstava iz II mirovinskog stupa za osiguranike s beneficiranim radnim stažem. Naime, zbog činjenice da mirovinska kapitalizacija ne poznaje povoljnosti koje omogućuju posebni propisi o mirovinskom osiguranju, izmjenom Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima iz 2003. godine (Narodne novine, br. 103/03), propisano je da se članovima obveznog mirovinskog fonda, koji ostvaruju mirovinu prema povoljnijim uvjetima ili ostvaruju staž osiguranja s povećanim trajanjem, mirovina računa kao da su bili osigurani samo u I. mirovinskom stupu. Stoga im se prilikom odlaska u mirovinu, sredstva s osobnog računa prenose u državni proračun, a osoba ostvaruje mirovinu u I. stupu. Iz navedenog proizlazi da nema valjanih razloga zbog kojih bi spomenute osobe bile i dalje osigurane u II stupu. Dakle, kod ovakvih osiguranika se ne mijenja sustav izračuna mirovine, nego se mijenjaju buduće uplate koje će u cijelosti biti dijelom državnog proračuna, a akumulirana sredstva u II stupu će biti prebačena u državni proračun izmijenjenom vremenskom dinamikom. Ovdje treba naglasiti da kod navedene izmjene država ne preuzima nove financijske obveze. U buduću, za navedene osiguranike doprinos za II stup (5% + dodatni doprinos za tzv. beneficirani staž), bit će uplaćivan samo u I stup. Temeljem toga, u 2014. godini očekuje se redovna uplata od oko 400 milijuna kuna. Prijenos sredstava akumulirane štednje za osobe s

beneficiranim stažem, iz II u I stup mirovinskog osiguranja planira se u iznosu od 2,8 milijardi kuna. Doprinosi za zdravstveno osiguranje također bilježe visok međugodišnji rast za 1,1 milijardu kuna i iznose 17,5 milijardi kuna. Ovo je posljedica promjene stope doprinosa za zdravstveno osiguranje s 13% na 15%. Kako bi se kroz mjere porezne politike pokrenuo investicijski ciklus i obnova gospodarstva, Vlada RH je u 2012. godini odlučila preusmjeriti porezni teret od rada prema potrošnji smanjenjem stope doprinosa za zdravstveno osiguranje za dva postotna boda (s 15% na 13%) u svrhu stimuliranja poduzetništva. Međutim, navedena mjera nije polučila očekivane rezultate, a istovremeno je dovela i do umanjenja prihoda proračuna u 2012. godini u iznosu od 1,5 milijardi kuna i u 2013. godini u iznosu od 2,3 milijarde kuna. U situaciji u kojoj je potrebno smanjiti proračunski manjak, jedna od mjera kojima se planiraju uvećati prihodi proračuna potrebni za financiranje zdravstva jest uvećanje stope doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje s 13% na 15%, čime će se prihodi u 2014. godini povećati za oko 1,6 milijardi kuna. Prihod od doprinosa za zapošljavanje se Izmjenama i dopunama proračuna za 2014. godinu smanjuje za 48,5 milijuna kuna te iznosi 1,9 milijardi kuna. Ovaj prihod smanjuje se zbog očekivanih kretanja na tržištu rada, koji su u ovom trenutku lošiji nego li je to bilo očekivano u vrijeme izrade proračuna za 2014. godinu. (Ibid) . Dakle, kod ovakvih osiguranika se ne mijenja sustav izračuna mirovine, nego se mijenjaju buduće uplate koje će u cijelosti biti dijelom državnog proračuna, a akumulirana sredstva u II stupu će biti prebačena u državni proračun izmijenjenom vremenskom dinamikom. Ovdje treba naglasiti da kod navedene izmjene država ne preuzima nove financijske obveze. U buduću, za navedene osiguranike doprinos za II stup (5% + dodatni doprinos za tzv. beneficirani staž), bit će uplaćivan samo u I stup. Temeljem toga, u 2014. godini očekuje se redovna uplata od oko 400 milijuna kuna. Prijenos sredstava akumulirane štednje za osobe s beneficiranim stažem, iz II u I stup mirovinskog osiguranja planira se u iznosu od 2,8 milijardi kuna. Doprinosi za zdravstveno osiguranje također bilježe visok međugodišnji rast za 1,1 milijardu kuna i iznose 17,5 milijardi kuna. Ovo je posljedica promjene stope doprinosa za zdravstveno osiguranje s 13% na 15%. Kako bi se kroz mjere porezne politike pokrenuo investicijski ciklus i obnova gospodarstva, Vlada RH je u 2012. godini odlučila preusmjeriti porezni teret od rada prema potrošnji smanjenjem stope doprinosa za zdravstveno osiguranje za dva postotna boda (s 15% na 13%) u svrhu stimuliranja poduzetništva. Međutim, navedena mjera nije polučila očekivane rezultate, a istovremeno je dovela i do umanjenja prihoda proračuna u 2012. godini u iznosu od 1,5

milijardi kuna i u 2013. godini u iznosu od 2,3 milijarde kuna. U situaciji u kojoj je potrebno smanjiti proračunski manjak, jedna od mjera kojima se planiraju uvećati prihodi proračuna potrebni za financiranje zdravstva jest uvećanje stope doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje s 13% na 15%, čime će se prihodi u 2014. godini povećati za oko 1,6 milijardi kuna. Prihod od doprinosa za zapošljavanje se Izmjenama i dopunama proračuna za 2014. godinu smanjuje za 48,5 milijuna kuna te iznosi 1,9 milijardi kuna. Ovaj prihod smanjuje se zbog očekivanih kretanja na tržištu rada, koji su u ovom trenutku lošiji nego li je to bilo očekivano u vrijeme izrade proračuna za 2014. godinu.

Pomoći

Prihodi od pomoći prema novom planu za 2014. planirani su u iznosu od 4,3 milijarde kuna i u odnosu na prvotni plan smanjuju se za 200,3 milijuna kuna. Oko 95% ukupnih prihoda od pomoći odnosi se na prihode od pomoći institucija i tijela EU, koji su izravno vezani uz projekte financirane iz pretpripravnih i pristupnih fondova EU, izgradnju Schengenskih kapaciteta te izravna plaćanja u poljoprivredi.

Prihodi od imovine

Prihodi od imovine iznose 2,7 milijardi kuna i rastu za 650 milijuna kuna u odnosu na prvotni plan proračuna. Ovo povećanje proizlazi iz povećanja prihoda od dobiti trgovačkih društava, kreditnih i ostalih financijskih institucija po posebnim propisima, te povećanja prihoda od koncesija. Budući da trgovačka društva u vlasništvu države u prethodnim godinama, kada im je ostavljena dobit za ulaganje i pokretanje investicija, nisu ostvarila potrebne rezultate, Vlada RH je odlučila povući dio dobiti trgovačkih društava i time povećati proračunske prihode u svrhu smanjivanja proračunskog manjka. Također, već tijekom ožujka očekuje se uplata prihoda od dobiti HNB-a.

Vlada RH odlučila je revidirati i neke od koncesijskih ugovora. U predstojećem razdoblju nastojat će se maksimizirati pojedini slučajevi dodjele koncesija, ali i samog širenja koncesijskog modela na druga područja. U tom smislu koncesije u kombinaciji s JPP projektima dodatno će doprinijeti rastu prihoda od naknada za koncesije. Očekuje se i bolja

naplata koncesijskih dugovanja. Kako je većina predstečajnih nagodbi usmjerena obročnoj otplati preostalog duga u razdoblju od tri godine, pozitivan učinak u rastu prihoda za koncesije iznosi 10,1 milijuna kuna na godišnjoj razini. Ukupna naplata po osnovu koncesionara dužnika na godišnjoj razini može se očekivati u visini od 120 milijuna kuna. Također, tijekom 2014. godine u proceduru će se uputiti i prijedlog akta Vlade RH kojim će se naložiti izmjene koncesijskih koeficijenata, a na način da se povećaju naknade kroz izmjene zakona, podzakonskih akata, odnosno pravilnika.

Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada novim planom za 2014. godinu planirani su na razini od 3,6 milijardi kuna i nisu se značajnije mijenjali u odnosu na prvotno planirane.

Prihodi od prodaje proizvoda i roba te pruženih usluga i prihodi od donacija

Prihode od prodaje proizvoda i roba te pruženih usluga i prihode od donacija planiraju sami korisnici. Ovi prihodi novim planom za 2014. godinu planirani su u iznosu od 71,4 milijuna kuna i ne mijenjaju se značajnije u odnosu na iznos planiran originalnim proračunom.

Kazne, upravne mjere i ostali prihodi

Prihodi od kazni, upravnih mjera i ostalih prihoda novim planom za 2014. godinu iznose 599,7 milijuna kuna i povećavaju se za 42,6 milijuna kuna u odnosu na prvotni plan zbog novog oblika naplate prekršajnih kazni.

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine se novim planom za 2014. godinu povećavaju se za 50 milijuna kuna u odnosu na usvojeni proračun i iznose 315,5 milijuna kuna. Povećanje se odnosi na strateške zalihe koje je planirala Hrvatska agencija za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata.

Tablica 2. Prihodi državnog proračuna za 2014. godinu

| (milijuni HRK) | Plan 2014. | Poveća nje | Novi plan | Indek |
|--|---------------|---------------|--------------|--------------|
| PRIHODI POSLOVANJA | 112.8 | 3.930 | 116.7 | 103,5 |
| 1. Prihodi od poreza | 63.93 | -300 | 63.63 | 99,5 |
| Porez na dohodak | 1.373 | -3 | 1.369 | 99,8 |
| Porez na dobit | 5.793 | -103 | 5.689 | 98,2 |
| Porezi na imovinu | 445 | 12 | 458 | 102,8 |
| Porezi na robu i usluge | 55.91 | -176 | 55.73 | 99,7 |
| - Porez na dodanu vrijednost | 42.54 | -576 | 41.96 | 98,6 |
| - Porez na promet | 137 | -1 | 136 | 99,5 |
| - Posebni porezi i trošarine | 11.93 | 111 | 12.04 | 100,9 |
| - Ostali porezi na robu i usluge | 526 | -16 | 510 | 97,0 |
| - Porez na dobitke od igara na sreći i ostali porezi od igara na sreću | 37 | -9 | 28 | 76,0 |
| - Naknade za priređivanje igara na sreću | 738 | 316 | 1.054 | 142,8 |
| Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije | 419 | -30 | 389 | 92,8 |
| 2. Doprinosi | 38.11 | 3.741 | 41.85 | 109,8 |
| 3. Pomoći | 4.507 | -201 | 4.306 | 95,5 |
| 4. Prihodi od imovine | 2.046 | 650 | 2.696 | 131,8 |
| Prihodi od financijske imovine | 1.037 | 500 | 1.537 | 148,2 |
| Prihodi od nefinancijske imovine | 977 | 149 | 1.125 | 115,2 |
| Prihodi od kamata za dane zajmove | 32 | 2 | 34 | 105,0 |
| 5. Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada | | | 3.582 | 99,9 |
| 6. Prihodi od prodaje proizvoda i roba te pruženih usluga i prihodi od donacija | | | 71 | 100,0 |
| 7. Kazne, upravne mjere i ostali prihodi | 557 | 43 | 600 | 107,7 |
| PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE | 266 | 50 | 316 | 118,8 |
| 1. Prihodi od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine | 22 | 0 | 22 | 100,0 |
| 2. Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine | 242 | 0 | 242 | 100,0 |
| 3. Prihodi od prodaje proizvedene katkotrajne imovine | 2 | 50 | 52 | 3.411, |
| UKUPNI PRIHODI PRORAČUNA | 113.0 | 3.980 | 117.0 | 103,5 |

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske

3.2. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost (PDV) primjenjuje se u Hrvatskoj od 1. siječnja 1998. godine. U suglasju je sa Smjernicom EU 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, odnosno potrošnog je tipa, prema načelu odredišta isporuke, a pri obračunavanju porezne obveze primjenjuje se kreditna metoda koja omogućuje odbitak pretporeza. Dodana vrijednost je vrijednost što je proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao nove proizvode i usluge. (Jurković. 2002. god)

Oporezivanje dodane vrijednosti provodi se tako da porezna osnovica ne obuhvaća porez obračunan pri nabavi roba i usluga (ulazni porez – pretporez) nego se obračunava na vrijednost dodanu u oporezovanoj fazi (izlazni porez).

Primjenom metode oporezivanja prema izdanim računima (fakturama) porezni obveznik pri podmirenju svoje porezne obveze odbija porez obračunan po računima onih poreznih obveznika koji su njemu isporučili dobra ili usluge (dobavljači). Račun služi kao dokument za odbitak obračunanog poreza. U nekim slučajevima zaračunani porez u računu dobavljača može biti veći od obračunanog PDV-a poreznog obveznika po izlaznim računima. Tada će se taj iznos poreznom obvezniku priznati kao akontacija porezne obveze u idućem razdoblju ili će imati pravo na povrat poreza. Time je PDV za poreznog obveznika neutralan, ali nije za krajnjeg potrošača – građanina, koji snosi porez bez mogućnosti odbijanja pretporeza. (www.porezna-uprava.hr) Primjena metode prema naplaćenim računima primjenjuje se za fizičke osobe obrtnike.

Pri obračunu PDV-a poduzetnik uz pomoć računa za kupljena i prodana dobra i usluge izravno izračunava svoju poreznu obvezu. On, naime, iznos poreza iskazanoga na ulaznim računima oduzima od poreza koji je morao iskazati na računima za prodaju svojih proizvoda ili usluga. Tako račun postaje osnovni dokaz za obračun poreza na dodanu vrijednost i osnova za učinkovitu kontrolu porezne obveze. Naime, svakom je poreznom obvezniku u interesu da porez u prethodnoj fazi bude ispravno obračunan jer o visini toga iznosa ovisi njegova porezna obveza. U sustav oporezivanja PDV-om tako je unesena samokontrola pa se smanjuje i mogućnost porezne evazije. Iako kupnjom nekog dobra ili plaćanjem neke usluge svaki građanin snosi PDV koji je uračunan u cijenu, to ne znači da je obveznik PDV-a. Obveznici

PDV-a samo su osobe (poduzetnici) registrirane za obavljanje poduzetničke djelatnosti, odnosno:

- poduzetnici, kada isporučuju dobra ili usluge,
- uvoznici, kada uvoze dobra,
- izvoznici koji nisu izvezli proizvode po određenim propisima,
- poduzetnici (fizičke osobe) čija je godišnja vrijednost isporuka veća od 85.000 kuna.

Oporezivanju podliježu:

- isporuke svih dobara i sve usluge obavljene uz naknadu na području Hrvatske,
- uvoz dobara u Hrvatsku,
- korištenje dobara koja su dio poduzetničke imovine a kojima se služi porezni obveznik ili njegovi zaposlenici u privatne ili druge nepoduzetničke svrhe ako se porez na dodanu vrijednost na ta dobra mogao u cijelosti ili djelomično odbiti,
- novoizgrađene nekretnine.

Bitno je da pri isporuci postoji međusobna uzročna veza, odnosno obostrani gospodarski interes između sudionika, bez obzira na to kako se međusobni posao naziva (prodaja, razmjena, posredovanje, zastupanje, najam, zakup...) (Zakon o porezu na dodanu vrijednost).

3.3. Posebni porezi – Trošarine

Posebnim porezima ili trošarinama odnosno akcizama, oporezuje se promet određenih proizvoda, a plaćaju ih proizvođači ili uvoznici, i to u apsolutnom iznosu po jedinici mjere tog proizvoda (kilogramu, litri, komadu, u postotku od cijene i sl.). Razlozi njihova uvođenja su brojni (socijalni, zdravstveni, ekološki, fiskalni). Prednost tih poreza u odnosu prema drugim porezima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika i izdašnost.

U Hrvatskoj je prva trošarina na kavu uvedena u srpnju 1993. godine. Godinu dana nakon toga uvode se trošarine na naftne derivate, duhanske proizvode, alkohol, pivo, bezalkoholna pića, osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove. Trošarina na luksuzne proizvode uvedena je u listopadu 1999. godine, a potom 2002. trošarina na premije osiguranja i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila. Od 1. siječnja 2010. novim Zakonom o trošarinama uvode se i nove trošarine u skupini oporezivanja energenata.

Porez plaćaju proizvođači ili uvoznici te oni koji nabavljaju ili primaju te proizvode iz inozemstva, osim onih koji su prema carinskim propisima oslobođeni takvog plaćanja. Iznimka je posebni porez na promet rabljenih automobila (koji nije trošarina), a plaćaju ga kupci tih automobila.

Zakon o trošarinama obuhvaća tzv. harmonizirane trošarine EU, a to su trošarine na alkohol i alkoholna pića (uključujući pivo), duhanske proizvode, energente i električnu energiju pa ćemo ih prikazati u prvom djelu ovog poglavlja. Drugi dio obuhvaća ostale trošarine koje nisu predmetom harmonizacije s europskim sustavom oporezivanja trošarina. I u ostalim zemljama EU postoje i druge trošarine koje svaka zemlja slobodno uvodi ako nisu u suprotnosti s načelima funkcioniranja zajedničkog tržišta (www.porezna-uprava.hr).

3.4. Doprinosi

Prethodnikom doprinosa smatra se Betterment Charge koji se u Engleskoj ubirao za podmirenje raznovrsnih rashoda na različite načine. Prvi slučaj ubiranja zabilježen je još 1250. godine, kad je bila uvedena obveza održavanja i obnove nasipa za okolno stanovništvo. U 15. i 16. stoljeću postojala je obveza sudjelovanja stanovnika okolnog zemljišta u troškovima obrane od poplava. Na plaćanje doprinosa bili su obavezni svi stanovnici koji su imali određenu materijalnu korist od rada državnih tijela. Brzi razvoj gradova na području Njemačke i njihova angažiranost u izvođenju raznovrsnih radova, izgradnji objekata i njihovom održavanju, koji su bili prijeko potrebni za njihovo funkcioniranje, pridonijeli su razvoju doprinosa kao instrumenta prikupljanja javnih prihoda. Mnogi izgrađeni objekti kao i obavljeni radovi neposredno su koristili većoj ili manjoj grupi ljudi. Ta se korist mogla izraziti i bročano, jer je nakon izgradnje nasipa, kanala, cesta, infrastrukture vrijednost nekog zemljišta ili objekta u vlasništvu građana postala veća. Time su građani imali određenu materijalnu korist, te su zato bili obavezni sudjelovati u podmirenju troškova izgradnje i održavanja tih objekata.

Sama definicija doprinosa, kao financijskog instrumenta ne može biti jedinstvena, upravo zbog različitosti prikupljanja sredstava za financiranje rashoda u gradovima npr. Švicarske od onih u gradovima Njemačke, Engleske, Španjolske, Francuske. Razlike su postojale u utvrđivanju osnovice plaćanja doprinosa, njihove visine, primijenjenog oblika, načina

raspolaganja ubranim sredstvima i sl. u gradovima čak unutar iste države i to je razlog zbog kojeg u financijskoj teoriji doprinosima nije bila posvećena veća pozornost (Jurković,2002).

Za izučavanje ovog instrumenta prikupljanja javnih prihoda najzaslužnija je njemačka financijska teorija. U poznatom radu Jesepha von Sonnefelsa “Načela policije, trgovine i financijske znanosti” već iz 1765. godine, koji je bio obavezni udžbenik u Habsburškoj Monarhiji, spominje se da oni koji od usluga što ih pruža država imaju korist, trebaju sudjelovati u troškovima koji su povezani s pružanjem tih usluga.

Iako ne postoji opće usvojena definicija doprinosa, može se reći da je kod njihovog definiranja uvijek prisutno stajalište da od “usluge” koju država čini određenoj grupi građana, postoji određena neposredna korist (koja se može izraziti u novcu) a za koju oni onda plaćaju doprinos. Suvremena financijska teorija nije prihvatila stajalište da su doprinosi cijena za izvršene usluge, tj. da je sam iznos doprinosa novčani ekvivalent za učinjenu uslugu, što međutim ne znači da se kod utvrđivanja visine doprinosa ipak ne vodi računa o koristi koju obveznik doprinosa ima od rada državnih tijela. Sam termin doprinos je prijevod njemačke riječi Beitrag, koju je u financijsku literaturu uveo Friedrich Julius Neumann 1874. godine i koja je bila prihvaćena od drugih financijskih teoretičara, jer je najbolje izražavala bit ovog financijskog instrumenta, iako se u našoj financijskoj literaturi i praksi termin rabio i za one financijske instrumente koji su imali sve karakteristike poreza.

Doprinosi su jedan od financijskih instrumenata kojima se prikupljaju javni prihodi, koji se po nekim svojim karakteristikama razlikuju i od poreza i od pristojbi.

Najvažnije pretpostavke koje treba ispunjavati državni prihod da bi imao karakteristike doprinosa su:

- postojanje stvarne ili moguće koristi koju određen krug korisnika ima od aktivnosti države i drugih javnopravnih tijela;
- visina obveze plaćanja doprinosa ovisi o troškovima koje država ima kad obavlja određene aktivnosti ili o vrijednosti posebne neposredne koristi koju obveznici doprinosa imaju od usluga države i javnopravnih tijela;
- doprinosi imaju obvezni karakter
- obveza plaćanja doprinosa nije inicirana zahtjevom obveznika
- ubiru se u novcu

Opravdanje za plaćanje doprinosa je u činjenici što određeni krug osoba ima neposrednu korist od rada državnih tijela kao i od tijela koje država ovlasti da pružaju određene usluge. Obveza plaćanja doprinosa utvrđena je pravnim propisima, te će se u slučaju da obveznik doprinosa ne podmiri svoju obvezu, doprinos naplatiti prisilnim putem, dok za izbjegavanje plaćanja doprinosa obveznik odgovara prekršajno ili krivično (www.eizg.hr).

Sama inicijativa po kojoj nastaje obveza plaćanja doprinosa dolazi, u pravilu, od javnopravnog tijela, ali se obveznik doprinosa ne može osloboditi obveze plaćanja doprinosa izjavom kako nije zainteresiran za postojanje tog javnog dobra, odnosno da se njime neće koristiti. U sustavu javnih prihoda doprinosi su u Republici Hrvatskoj dobili značenje i ulogu kakvu imaju i u zapadnim zemljama.

Od mnogobrojnih doprinosa koji su se plaćali u ranijem sustavu, a od kojih su mnogi zapravo bili porezi, ostali su doprinosi za obvezna osiguranja i to:

1. za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti:

- doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti;
- dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem;

2. za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje:

- doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje;
- dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem;

3. za zdravstveno osiguranje:

- doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje;
- poseban doprinos za zdravstveno osiguranje za prava u slučaju ozljede na radu i profesionalne bolesti;
- poseban doprinos za zdravstveno osiguranje za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu;

4. za osiguranje u slučaju nezaposlenosti: doprinos za zapošljavanje.

Sredstva prikupljena navedenim doprinosima prihodi su redom: Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, osobna su imovina, Zavoda za zdravstveno osiguranje, te Zavoda za zapošljavanje.

Ostali su doprinosi ukinuti, a djelatnosti koje su se njima financirale (obrazovanje, kultura, šport, itd.) posredstvom samoupravnih interesnih zajednica sada se financiraju porezima putem državnog proračuna.

Financijska teorija doprinosom smatra davanje na koje je obvezna osoba koja ima stvarnu ili pretpostavljenu materijalnu korist od neke samoinicijativno pokrenute aktivnosti države. Današnji doprinosi, ne samo u Hrvatskoj, nego i u ostalim zemljama nemaju više takvo značenje. Danas su to davanja koja imaju parafiskalna obilježja, što znači da ne ulaze u državni proračun, već se uplaćuju u društvene fondove. Osim toga, kad se radi o doprinosima za socijalno osiguranje, promijenjena je i njihova bit. Tako npr. određena prava iz socijalnog osiguranja imaju i građani koji nemaju sredstva za plaćanje doprinosa, jer se prava iz socijalnog osiguranja ostvaruju na načelima uzajamnosti i solidarnosti (www.eizg.hr).

Osim navedenih, najvažnijih doprinosa postoje i doprinosi koji se plaćaju regionalnim privrednim komorama i Gospodarskoj komori Hrvatske. Pravni izvor za plaćanje tih doprinosa su njihove odluke, a obveznici su pravne osobe s područja privrede, zadružni savezi, samostalni privrednici i njihova udruženja. Stope su proporcionalne i različite, ovisno o obvezniku. Ti doprinosi gospodarskim komorama i zadružnim savezima pravi su parafiskaliteti, tj. njih ne uvodi država, ona ih ne kontrolira, niti su prihod njezina proračuna, a služe za financiranje djelatnosti asocijacija koje su od gospodarskog interesa za njihove članove (www.eizg.hr).

3.5. Pristojbe

Sljedeći važni instrument prikupljanja javnih prihoda jesu pristojbe, za koji je uobičajeni naziv na našem području takse.

Pristojbe (takse) su kao oblik prikupljanja prihoda države poznate već i u robovlasničkim (npr. u Rimu, Ateni i drugim) antičkim, kao i u feudalnim državama. Tako su se u mnogim robovlasničkim državama naplaćivale sudske pristojbe, pristojbe za pristup hramovima gdje

se prinosila žrtva bogovima, pristojbe za upotrebu vode u gospodarske svrhe i sl. Plaćanje pristojba u feudalnoj državi i opseg obveze ovisio je o samoj snazi vladara. Pristojbe su se naplaćivale za usluge koje su državni organi činili fizičkim osobama, građanima. Iznos ubran kao pristojba, u pravilu je bio prihod onog državnog službenika koji je građaninu izvršio traženu uslugu. Tako se javio i naziv za tu vrstu pristojba: činovnička ili službenička pristojba. Država, odnosno vladar, ostvarivali su značajne prihode prodajom činovničkih ili drugih mjesta, a visina naknade za to mjesto utvrđivala se ovisno o očekivanoj koristi koju je pojedino mjesto (položaj) imalo za osobu koja je od države (vladara) to mjesto kupila. Tzv. činovničke pristojbe zamjenile su pristojbe koje su postale prihod državnog proračuna i one su stvorile uvjete za razvoj dobro organizirane, nezavisne i nekorumpirane uprave i sudstva jedne države. Danas je pristojbena obveza povezana sa razvojem državne uprave. Povećanjem kruga poreznih obveznika, broja poreznih oblika i poreznog tereta, udio prihoda ubranim naplatom pristojbi u ukupnim prihodima države sve se više smanjuje. Tijekom razvoja pristojbi došlo je do većih ili manjih razlika u nekim karakteristikama koje su povezane za taj instrument prikupljanja prihoda, pa tako sam pojam nema općenito prihvaćen sadržaj (Jurković,2002).

Iako u različitim poreznim sustavima postoje različiti principi prikupljanja te vrste javnih prihoda, neke zajedničke karakteristike koje javni prihod mora imati da bi se nazivao pristojbom (taksom) su:

- pristojbe su protunaknada za uslugu koju država čini obvezniku, što znači da obveznik plaća pristojbu samo ako je zatražio neku intelektualnu (apstraktnu, nematerijalnu) uslugu (bilo da je ona slobodno izabrana od obveznika ili mu je nametnuta propisima nadležnog tijela);
- pri plaćanju pristojbe primjenjuje se teritorijalno načelo, što znači da obveza plaćanja nije ograničena samo na državljane zemlje koja uvodi tu obvezu;
- u plaćanju pristojbe prisutan je element prisile, jer je obvezu i visinu plaćanja te obveze utvrdio državni organ, jer se neka prava ili činidbe mogu ostvariti samo nakon što obveznik pokrene propisani postupak i što će se nepodimirena obveza naplatiti prisilno;
- taksena obveza može se podmiriti u gotovu novcu, što je izravni način plaćanja, a najčešće se podmiruje upotrebom taksenih maraka (biljega) i drugih vrijednosnica, što je indirektni način podmirenja obveze;

Najvažniji problem vezan uz pristojbe jest utvrđivanje njihove visine. Kako je pristojba ekvivalent za rad državnih tijela i drugih ustanova za čije se usluge plaća pristojba, njena visina trebala bi biti određena visinom troškova koje državno tijelo ima kada obavlja traženu uslugu, što znači da ako su troškovi tijela za čije se usluge naplaćuju pristojbe veći, novčani iznos koji treba platiti treba biti veći. Međutim u praksi, to funkcionira malo drugačije. Ako je visina pristojbe takva da su u njoj sadržani, ne samo stvarni troškovi koje državno tijelo ima pri izvršavanju te usluge, nego i više od toga, onda taj višak ima karakter poreza i za taj uvećani iznos pristojbe koji plaća, obveznik ne dobiva nikakvu protunaknadu. U slučaju da je visina takse niža od stvarnih troškova koji se javljaju pri obavljanju tražene usluge, pristojba je samo djelomični ekvivalent za učinjenu uslugu državnog tijela. Kako je teško novčano izraziti koliki su troškovi države kada obavlja traženu uslugu, možemo opravdati zaračunavanje pristojbe po nekoj sličnosti u taksenoj tarifi, kao i utvrđivanje visine pristojbe paušalno na osnovi nekih pretpostavljenih troškova. Osim troškova koje državno tijelo ima kada obavlja traženu uslugu može utjecati i korist koju tražitelj usluge ima od određenog rada državnih tijela i drugih ovlaštenih organizacija. Kao primjer možemo uzeti rješenje doneseno u povodu zahtjeva pristojbenog obveznika kojim se stječe pravo obavljanja ugostiteljske djelatnosti, pri čemu visina pristojbe ovisi o tome donosi li se rješenje za obavljanje tih usluga u restoranu, baru ili disko-klubu i sl., jer postoji razlika u koristi koju će obveznik imati od rada državnog tijela u svakom od navedenih primjera.

Visina pristojbe ovisit će i o tome je li učinjena usluga od isključivog interesa i koristi samo za tražitelja usluge ili postoji opći interes da se određena tražena usluga obavi. U tom slučaju cijeli iznos troškova ili jedan njegov dio preuzima na sebe društvo koje je zainteresirano da se radnja obavi. Ponekad je visina pristojbe mnogo viša od troškova što ih je potrebno učiniti da bi se izvršila usluga ili pak je iznos pristojbe utvrđen neovisno o koristima koju tražitelj usluge ima od te usluge. Takvim reguliranjem visine pristojbe želi se ili spriječiti, ili ograničiti traženje određenih usluga od državnih organa (www.mfin.hr).

Prema različitim kriterijima, razlikujemo različite pristojbe. Tako npr. prema tijelima koja obavljaju usluge za koje je propisana obveza plaćanja pristojbe razlikujemo:

- upravne (administrativne) pristojbe koje se plaćaju na spise i radnje pred tijelima državne uprave, diplomatskim, konzularnim i drugim predstavništvima Hrvatske u inozemstvu, upavnim tijelima jedinica lokalne samouprave i uprave, te pravnim osobama koje imaju javne

ovlasti. Obveznik plaćanja tih pristojbi je osoba na čiji se zahtjev pokreće postupak odnosno obavljaju radnje na koje se plaćaju pristojbe. Obveza plaćanja pristojbe nastaje u momentu predaje zahtjeva za izdavanje rješenje ili druge isprave odnosno u momentu podnošenja podneska, a plaćaju se, u pravilu, u momentu nastanka pristojbene obveze. Strani državljanin s trajnim nastajanjem u Hrvatskoj ima ista prava i obveze kao i hrvatski državljanin. Upravne pristojbe (kao i njihovi iznosi) navedene u Tarifi upravnih pristojbi, podijeljene su prema grupi spisa ili radnji koje se na zahtjev pristojbenog obveznika poduzimaju, izdaju odnosno obavljaju. Prihodi od administrativnih taksi plaćenih u gotovu novcu za spise i radnje pred državnim organima i organizacijama i pred predstavništvim Republike Hrvatske u inozemstvu pripadaju Republici, dok prihodi od taksi plaćenih u gotovu novcu za spise i radnje pred drugim organima, te prihodi od prodaje administrativnih biljega bez obzira na to kod kojeg su organa upotrijebljeni, pripadaju općinama. U upravne pristojbe ubrajaju se: konzularne pristojbe (plaćaju se za rad diplomatskih i konzularnih organa),

- carinske pristojbe, pristojbe za zaštitu patenata, uzoraka, modela, žigova, katastarske pristojbe

(naplaćuju se prilikom registracije).

- sudske pristojbe naplaćuju se u postupku pred redovitim vojnim i drugim sudovima i to sudskim pristojbenim markama ili pak u novcu.. Obveznik ovih pristojbi je ona osoba na čiji se prijedlog, odnosno u čijem se interesu poduzimaju radnje predviđene Zakonom, nastanak obveze plaćanja pristojbi utvrđen je ovisno o pojedinim slučajevima. Takse se plaćaju u parničnom, izvanparničnom, izvršnom, ostavinskom, zemljoknjižnom postupku, u krivičnom postupku po privatnoj tužbi, u postupku u upravnim i upravno – računskim sporovima, u postupku za upis u sudski registar subjekta upisa, u postupku stečaja i redovite likvidacije i u drugim slučajevima predviđenim u zakonu. Za podneske i odluke suda u upravnom i upravno – računskom sporu taksa se plaća samo ako tužba bude odbijena ili odbačena. Zakonom o sudskim taksama predviđeno je oslobođenje za Republiku Hrvatsku i jedinice područne samouprave, organizacije i zajednice u obavljanju javnih ovlasti i humanitarne organizacije. Za oslobađanje od plaćanja takse u parničnom postupku, u postupku u upravnim sporovima i upravno – računskim sporovima, u krivičnom postupku po privatnoj tužbi i u postupku po zahtjevu za sudsku zaštitu primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku. Po odredbama toga zakona sud može osloboditi stranku, fizičku osobu, od plaćanja taksi ako bi

njihovim plaćanjem bila znatno umanjena sredstva iz kojih se uzdržava ona i članovi njezine obitelji. Prihodi od sudskih taksa prihodi su Republike. Pravo na naplatu sudske takse zastarijeva dvije godine nakon isteka godine u kojoj je taksu trebalo platiti (relativna zastara). Apsolutna zastara nastupa po isteku pet godina od dana kada je prvi put počela teći.

Od važnijih taksi spomenuo bih i komunalne koje svoj pravni izvor imaju u Zakonu o komunalnim taksama, a plaćaju se za korištenje određenim pravima, predmetima i uslugama koji su utvrđeni u tarifi komunalnih taksa. Tarifu donosi općinska skupština. Komunalne takse ne mogu se propisati na spise i radnje na koje se plaćaju administrativne i sudske takse, na predmete za koje je propisano plaćanje poreza na imovinu, na promet prava, proizvoda i usluga na koje se plaća porez na promet, na korištenje pravima, predmetima i uslugama od strane vojnih jedinica i ustanova u vezi s njihovom redovitom djelatnošću, na usluge za čije je obavljanje tarifom propisana neposredna naknada, na objave i oglase koji se odnose na djelatnost organa uprave i drugih organa i organizacije te na posmrtno objave i oglase.

Obveznik ove takse je fizička osoba koja se koristi pravom, predmetom ili uslugom za čije je korištenje propisano plaćanje tih taksa. Taksena obveza nastaje trenutkom početka korištenjem pravom, predmetom ili uslugom. Taksena oslobođenja odnosno olakšice propisuje općinska skupština. Ona može osloboditi ili priznati olakšicu pri plaćanju komunalne takse pojedinim kategorijama osoba i poduzeća ili drugih organizacija koje obavljaju privrednu djelatnost. Obvezniku se u pravilu izdaje rješenje o visini komunalne takse, a izdaje ga općinski porezni organ. Međutim, ima mnogo slučajeva kad se komunalna taksa naplaćuje bez rješenja (za parkiranje vozila, kampiranje i sl.) Zastarni rok za naplatu odnosno za povrat komunalne takse je dvije godine nakon isteka godine u kojoj je trebalo izvršiti naplatu odnosno u kojoj je naplata izvršena.

Među građanima poznatijim pristojbama jesu boravišne pristojbe koju plaćaju građani kad izvan svog prebivališta koriste usluge noćenja u smještajnom objektu registriranom za primanje gostiju na noćenje. Kada je naplaćuju pravne i fizičke osobe koje pružaju usluge smještaja odnosno korištenja veza u luci nautičkog turizma, one to čine istovremeno s naplatom usluge noćenja odnosno korištenja veza, tako da se u računu za uslugu noćenja odnosno korištenja veza iznos naplate pristojbe posebno označuje.

Neovisno o vrsti pristojbe, one se u pravilu plaćaju unaprijed. Dok pristojba nije uredno plaćena, državna i druga nadležna tijela neće ni pristupiti radu da izvrše zahtjev obveznika. Smatra se da je pristojba plaćena kada je taksena marka (biljeg), prikupljena na odgovarajućem dokumentu na propisan način poništena. Ako se pristojba naplaćuje u novcu, smatra se da je plaćena kada je obveznik uplatio utvrđen iznos. Plaćanje pristojbe u novcu primjenjuje se onda kada je ona vrlo visoka (npr. kod sudova ili za usluge nekih državnih tijela - diplomatskih i konzularnih organa, carinarnica i sl. Poništavanje biljega zalijepljenog na podnesku obavlja tijelo nadležno za primanje podneska, a u ostalim slučajevima tijelo koje donosi ili uručuje stranci rješenje ili druge isprave, odnosno koje obavlja radnje za koje se naplaćuje pristojba. Nebiljegovani ili nedovoljno biljegovani podnesci i drugi spisi ne smiju se primati neposredno od stranke. Biljezi mogu biti jedinstveni za sve usluge svih državnih tijela i ovlaštenih organizacija ili se mogu razlikovati prema tijelima za čije se usluge naplaćuje organizacija ili se mogu razlikovati prema tijelima za čije se usluge naplaćuje pristojba (npr. sudski biljezi, općinski biljezi, konzularni biljezi i sl.) Kod pristojbi postoje i određena oslobođenja od plaćanja. Postoje tzv. osobna oslobođenja koja su propisana najčešće zbog socijalnih razloga i predmetna oslobođenja koja se odnose na pojedine mjere ili radnje, neovisno o osobi koja je inicirala određenu djelatnost državnih tijela (npr. prijedlozi i prijave podneseni u javnom interesu, spisi i radnje učinjene po službenoj dužnosti). Rok za zastaru za naplatu takse i povrat više plaćene takse je dvije godine (relativna zastara), a apsolutna zastara nastupa po isteku pet godina od dana kad je prvi put počela teći.

U sustavu državnih prihoda trebala bi postojati tendencija smanjenja udjela pristojbi, međutim u slučaju naše države tome nije tako. Očito se država priviknula na njihov konstantan priljev u proračun i teško ih se odriče, a građani negoduju zbog njihovog stalnog plaćanja, što je i opravdano, jer kakvog smisla ima npr. za skoro svaki novi, potrebni dokumenat prilagati original domovnice.

3.6. Parafiskalna davanja

Parafiskalni prihodi ili parafiskaliteti, davanja slična fiskalnim još su uvijek nov pojam u financijskoj znanosti, iako su se pojavili za vrijeme Drugog svjetskog rata još nisu našli svoje mjesto, niti u financijskoj teoriji, niti praksi pojedinih zemalja. Parafiskalna davanja postoje

uz fiskalitet države, ona su sporedni fiskalitet, a imaju gotovo iste ekonomske učinke kao i ubiranje poreza. Premda postoje znatne razlike u teoriji o tome koje karakteristike treba imati neki financijski instrument da bi mogao biti uvršten među parafiskalna davanja, prevladava stajalište da ta davanja trebaju imati ova obilježja:

- destinirani su prihod tj. namjena trošenja parafiskalnih davanja unaprijed je utvrđena;
- obveze plaćanja parafiskalnih davanja nije utvrđena propisima državnog organa;
- ona ne ulaze u budžet države, nego se javljaju kao prihod posebnih javnopravnih tijela;
- obveza plaćanja parafiskalnih davanja tereti određeni krug korisnika koji su povezani nekim zajedničkim ekonomskim, socijalnim i drugim interesom;

Ako promatramo ostale prihode, parafiskalna davanja po svojim su karakteristikama mnogo bliže doprinosima, nego porezima, pa su u financijskoj literaturi vrlo često neki doprinosi svrstani u parafiskalna davanja (najčešće su to davanja koja se javljaju pod nazivom doprinosa, a čiju obvezu plaćanja ne utvrđuje država, već neko drugo tijelo na osnovi zakonskih ovlasti, npr. doprinos raznim komorama) (www.eizg.hr).

3.7. Darovi

Posljednji od ostalih prihoda države jesu darovi. Darovi su izvanredni prihod države. Njihov je iznos u ukupnim prihodima države često vrlo mali i neznatan, pa u suvremenim državama imaju simbolično mjesto. Najčešće se javljaju kao fondacije tj. izdvojena sredstva za neku točno utvrđenu namjenu. Iako u današnjim suvremenim državama nemaju velikog značaja, darovi se spominju u teorijama prihoda država, jer su bili prvi oblik prikupljanja javnih prihoda. Darovi su bili izdašan izvor prihoda u nekim robovlasničkim i feudalnim državama.

Njima su se služili još članovi prvobitnih zajednica, gdje se dobrovoljno izdvajao dio plijena iz lova kao pomoć djeci i starijima ili pak prilikom vjerskih obreda gdje se darovalo svećenika ili poglavicu. U staroj su pak Ateni bogatiji građani svojim sredstvima sudjelovali u gradnji i održavanju brodova, izgradnji hramova i tako su dobrovoljno pridonosili podmirenju rashoda tadašnje države. Kao izvor prihoda, darovi se spominju i u

srednjovjekovnim državama, gdje su u raznim prilikama vladari dobivali darove od svojih podanika i stranaca, koji su tako plaćali svoj boravak u toj zemlji (Jurković, 2002).

Danas su darovi gotovo posve izgubili na značenju, jer države prikupljaju potrebna novčana sredstva iz stalnijih izvora. Pojavljuju se kao prihod države za vrijeme rata, neposredno poslije rata ili pak za velikih elementarnih nepogoda, kad se u zemlji i inozemstvu prikupljaju novčana sredstva, hrana, lijekovi kao pomoć ljudima i otklanjanje posljedica izazvanih ratom, poplavama, potresima i dr.

3.8. Carine

Carinski prihodi čine značajan dio ukupnih prihoda državnog proračuna. U strukturi naplaćenih carinskih prihoda zastupljeni su prihodi od trošarina, posebnih poreza, carina i carinskih pristojba, PDV-a pri uvozu, te ostali prihodi poput novčanih kazni, carinskih pristojbi u gotovom novcu, manipulativni troškovi i sl.

Carina se uglavnom definira kao porez koji se naplaćuje na uvoz, a pripada skupini neizravnih poreza. Drugim riječima, carine su namet koji se ubire na dobra što ulaze u zemlju ili usluge koje nerezidenti pružaju rezidentima. Carine se uvode radi prikupljanja prihoda ili zaštite domaće proizvodnje (Carinski zakon).

Carina je najstariji instrument vanjskotrgovinske politike koji dodatkom na cijene robe i usluga utječe na obujam i vrijednost vanjske trgovine. No osim što je instrument vanjske politike, carina je i važan izvor državnih prihoda. Naime carine se obično slijevaju u državni proračun iz kojega se financiraju brojna javna dobra. Tako carina osim svoje vanjskotrgovinske uloge ima i važnu ulogu u javnim financijama (Andrijanić, 2005.).

Carine se razvrstavaju prema nekoliko kriterija: prema smjeru kretanja robe koja je opterećena carinom razlikuju se uvozne, izvozne i tranzitne carine; prema načinu odmjeravanja postoje: ad valorem, specifične i kombinirane carine; prema učincima koji se žele postići carine mogu biti: fiskalne i zaštitne; prema ekonomsko-političkoj namjeri razlikuju se: preferencijalne, diferencijalne, prohibitive, retorzivne, kompenzatorske i antidampinške carine (Carinski zakon).

Stoljećima su se vlade služile carinama kako bi utjecale na razvoj pojedinih sektora. Naime uvođenjem carine na uvezenu robu povećava se cijena te robe, no isto se snižava količina koja se troši i uvozi te se povećava domaća proizvodnja. Tri su aktera u toj priči: poduzeća na čija se dobra uvodi carina, potrošači i država.

Poduzeća čiji su proizvodi zaštićeni carinom dobivaju poticaj da povećaju svoju domaću proizvodnju upotrebljavajući relativno skupe kapacitete. Tako poduzeća koja bi u drugim prilikama morala otići u stečaj ponovno otvaraju svoje neefikasne stare tvornice ili u postojećim tvornicama rade u više smjena. S ekonomskog stajališta, proizvodnja u tim tvornicama koje proizvode uz visoke troškove neefikasna je. Roba koju one proizvode mogla bi se, naime, u inozemstvu kupiti po nižoj cijeni. Sa stajališta zemlje rasipaju se proizvodni resursi jer bi se tvornice, radnici i sirovine mogli mnogo efikasnije upotrijebiti u drugim sektorima. Proizvodni potencijal zemlje je niži zato što se proizvodni faktori zadržavaju u neefikasnom, carinom zaštićenom sektoru.

Potrošači, naravno, takvu zaštitu neke domaće proizvodnje plaćaju u obliku više cijene njezinih proizvoda. Iste proizvode oni bi, naime, u inozemstvu platili jeftinije. Time dobivaju manje zadovoljstva od svojeg dohotka nego što bi ga imali da mogu kupiti proizvod iz uvoza po cijenama koje isključuju carine. Osim toga, oni će svoju potrošnju preusmjeriti na kupovinu drugih proizvoda čije su relativne cijene snižene carinom.

Država od carine dobiva prihode koji se mogu iskoristiti za kupnju javnih dobara ili za smanjenje poreza. Carine se najčešće ne uvode kako bi se prikupili proračunski prihodi već da bi se zaštitile pojedine domaće industrije. Iako zaštita u određenim slučajevima može biti opravdana, vrlo je često rezultat pritiska moćnih interesnih grupa. I poduzetnici i radnici znaju da će im carina pomoći, bez obzira na njezine učinke na proizvodnju i potrošnju cijele zemlje. Zašto je tako? Možda najbolje opisuje rečenica Paula Samuelsona: “Slobodna trgovina pomaže većini ljudi malo, dok zaštita malom broju ljudi znači mnogo” (Samuleson, 1992). Naime teže je organizirati velik broj potrošača negoli organizirati nekoliko poduzeća ili sindikata da lobiraju za zaštitu svojih interesa.

4. Financiranje jedinica samouprave

Financiranje jedinica samouprave uređeno je mnogobrojnim propisima. Tri su najvažnija zakona

- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o proračunu

Prema Zakonu o proračunu svaka je lokalna jedinica obvezna za svaku kalendarsku godinu donijeti godišnji plan prihoda i rashoda koji se naziva proračun. U proračunu se procjenjuju proračunski prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu. Sredstva proračuna koriste se za financiranje poslova, funkcija i programa tijela lokalnih jedinica i korisnika lokalnih proračuna u visini koja je nužna za njihovo obavljanje i izvršavanje. Proračun mora biti uravnotežen, što znači da ukupni prihodi moraju odgovarati ukupnim rashodima. Pri izradi i izvršavanju proračuna moraju biti zadovoljena načela zakonitosti, učinkovitosti, ekonomičnosti i transparentnosti (Zakon o proračunu).

Proračun donosi predstavničko tijelo lokalne jedinice za svaku proračunsku godinu i to prije početka godine na koju se odnosi. Proračunska godina obuhvaća razdoblje od dvanaest mjeseci, počinje 01. siječnja i završava 31. prosinca kalendarske godine.

Proračun se sastoji od tri dijela:

- **Opći dio** koji čine Račun prihoda i rashoda i Račun financiranja
- **Posebni dio** koji se sastoji od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika raspoređenih u tekuće i u razvojne programe
- **Plan razvojnih programa** proračunskih korisnika utvrđenih odgovarajućim dokumentom o srednjoročnom razvoju ili posebnim propisima

Ako se godišnji proračun ne može donijeti prije početka godine na koju se odnosi, kao i kod državnog proračuna provodi se privremeno financiranje i to najdulje za razdoblje od 3 mjeseca. Odluku o privremenom financiranju također donosi predstavničko tijelo.

Predstavničko tijelo jedinice samouprave nije odgovorno samo za donošenje i usvajanje proračuna odnosno odluke o privremenom financiranju. Ono i nadzire ukupno materijalno i financijsko poslovanje, a nadzor zakonitosti materijalnog i financijskog poslovanja lokalnih jedinica provodi Ministarstvo financija.

4.1. Izvori prihoda jedinica samouprave

Osnovno je pravilo da prihodi moraju osigurati izvršenje ustavnih i zakonskih ovlasti određene jedinice samouprave. Prihodi moraju biti razmjerni zadaćama i poslovima koje određena samoupravna jedinica obavlja u skladu sa zakonom. Propisi sadržavaju i korektivna rješenja koja obvezuju da se iz Državnog proračuna osiguraju sredstva pomoći onim jedinicama samouprave čiji prihodi nisu dostatni za financiranje njihovih zakonskih funkcija.

Prema kriteriju izvora prihoda, svi se prihodi jedinica samouprave mogu podijeliti na tri cjeline.

- Prihodi iz vlastitih izvora koje čine prihodi od lokalnih poreza, prihodi od imovine u vlasništvu lokalnih jedinica, komunalna naknada, upravne pristojbe, novčane kazne koje propisuje sama lokalna jedinica
- Zajednički prihodi, koji se dijele između županija, gradova, općina i Republike Hrvatske
- Ostali prihodi kao što su namjenski prihodi određeni posebnim propisima, donacije te prihodi od zaduživanja

Vlastiti prihodi jedinica samouprave

Vlastiti prihodi županija i Grada Zagreba jesu:

- Županijski porezi
- Prihodi od vlastite imovine
- Novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje u skladu sa zakonom propiše županija
- Drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonom

Vlastiti prihodi općina i gradova jesu:

- Općinski odnosno gradski porezi
- Komunalne naknade, doprinosi i druge naknade po posebnim propisima
- Prihodi od stvari u vlasništvu općina ili gradova i imovinska prava, kao što je prihod od zakupnine poslovnog prostora,
- Prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu općina i gradova, odnosno u kojima lokalna jedinica ima udjele ili dionice

- Prihodi od naknada za koncesiju
- Upravne pristojbe
- Boravišne pristojbe
- Naknada za uporabu javnih općinskih ili gradskih površina
- Novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje u skladu sa zakonom propiše općina ili grad

U strukturi vlastitih prihoda lokalnih jedinica najvažniji su prihodi od lokalnih poreza te prihodi od komunalne naknade i komunalnog doprinosa.

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave određeno je koje vrste lokalnih poreza mogu propisati županije, a koje vrste poreza mogu na svom području uvesti općine i gradovi. Za neke porezne oblike određen je najviši iznos porezne obveze, a za neke vrste poreza propisan je raspon u okviru kojeg lokalna jedinica donosi odluku o visini poreznog opterećenja. Predstavničko tijelo svake lokalne jedinice samostalno donosi odluku o uvođenju određenog poreznog oblika i odluku o visini tog poreza, poštujući zakonska ograničenja ako si propisana.

5. Financiranje jedinica regionalne samouprave - Županijski porezi

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uređeno je da se Županijskim porezima smatraju: porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila i porez na automate za zabavne igre.

5.1 Porez na nasljedstva i darove

Porez plaća pravna ili fizička osoba koja naslijedi ili dobije na dar imovinu u Hrvatskoj. Ako se odrekne nasljedstva ili dara ili ga ustupi nekome drugome, ta osoba plaća porez. Osnovica za određivanje je iznos gotova novca te tržišna vrijednost financijske i druge imovine na dan utvrđivanja porezne obveze, nakon odbitka dugova i troškova što se odnose na imovinu na koju se plaća taj porez po stopi od 5%. Plaća se na gotov novac, novčane

tražbine i vrijednosne papire te na pokretnine ako im je pojedinačna tržišna vrijednost veća od 50.000,00 kn na dan utvrđivanja porezne obveze (Priručnik za članove predstavničkih tijela).

Porez na nasljedstva i darove ne plaćaju:

- supružnik, djeca, posvojenici, unuci, praunuci, roditelji, djedovi i pradjedovi ostavitelja/darovatelja;
- braća i sestre, njihovi potomci te zetovi i snahe ako su živjeli u gospodarskoj zajednici s ostaviteljem/darovateljem u vrijeme izgradnje nekretnine, stjecanja imovine, odnosno u trenutku njegove smrti ili u času primitka dara (gospodarska zajednica znači zajedničko stjecanje i raspolaganje prihodima i imovinom koja se nasljeđuje ili daruje);
- pravne i fizičke osobe kojima RH ili jedinica lokalne uprave ili samouprave daruje odnosno daje imovinu bez naknade radi odštete ili zbog drugih razloga u svezi s Domovinskim ratom.

Pri nasljeđivanju/darovanju nekretnina porez također ne plaćaju:

- braća i sestre, njihovi potomci te zetovi i snahe kada dobivaju poljoprivredno zemljište a poljoprivreda im je osnovni izvor prihoda;
- bivši supružnici pri razdiobi nekretnina nakon rastave braka;

Pri nasljeđivanju/darovanju pokretnina poreza su oslobođeni:

- država, jedinice lokalne samouprave, tijela državne vlasti, javne ustanove, vjerske zajednice, zaklade i fondacije, Crveni križ i slične humanitarne udruge;
- fizičke i pravne osobe kada primaju darove (donacije) za svrhe utvrđene posebnim propisima.

Plaćanje poreza

U roku 30 dana od dana pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju ili sklapanja ugovora o darovanju, PU izdaje rješenje i porez se mora platiti u roku 15 dana od dostave rješenja. Ako se ne plati, počinju teći zatezne kamate po stopi od 18% godišnje (Porezni vodič za građane, 2015).

5.2. Porez na cestovna i motorna vozila

Plaćaju ga pravne i fizičke osobe, vlasnici registriranih putničkih automobila i motocikala

Osobni automobili (do 10 godina starosti) i motocikli prema snazi motora iskazanoj u KW i godinama starosti vozila. Plaća se godišnje.

- Automobil Od 200,00 kn do 1.500,00 kn
- Motocikl Od 50,00 kn do 1.200,00 kn

Porez se plaća u roku 15 dana od dana dostave rješenja. Županija svojom odlukom može propisati da se porez plaća pri registraciji vozila.

Porez se ne plaća na vozila državne i lokalne samouprave, zdravstvenih ustanova, vatrogasnih jedinica, diplomatskih i konzularnih predstavništava i njihova osoblja, te na vozila kojima se obavlja registriranu djelatnost prijevoza umrlih i taksislužba. Porez također ne plaćaju osobe koje su u cijelosti bile oslobođene plaćanja carine i PDV-a pri nabavi vozila (HRVI sa 100-postotnim oštećenjem organizma te supružnik, djeca i roditelji poginuloga, umrloga i nestaloga hrvatskog branitelja s pravom jednokratnog uvoza automobila bez plaćanja carine i poreza) (Ibid).

5.3. Porez na plovila

Plaćaju ga pravne ili fizička osobe tj. vlasnik plovila.

Porez na plovila plaća se godišnje prema dužini plovila iskazanoj u metrima, ima li plovilo kabinu ili nema, te snazi motora iskazanoj u kW

- Plovila bez kabine Od 100,00 kn do 600,00 kn
- Plovila s kabinom na motorni pogon Od 200,00 kn do 5.000,00 kn
- Plovila s kabinom i pogonom na jedra Od 200,00 kn do 4.000,00 kn

Porez se plaća prema rješenju PU u roku 15 dana od dana dostave rješenja.

5.4. Porez na automate za zabavne igre

Plaća ga pravna ili fizička osoba koja automate za zabavne igre stavlja u uporabu u zabavnim klubovima, ugostiteljskim objektima, javnim objektima i drugim javnim prostorima. Oporezuju se automati koji služe za priređivanje zabavnih igara, a stavljaju se u pogon s pomoću kovanica, žetona ili uz naplatu, pri čemu igrač ne ostvaruje dobitak u novcu, stvarima ili pravima (Ibid).

Automati za zabavne igre razvrstani su u dvije skupine:

- skupina A (videoigre, simulatori i drugi elektronički automati za zabavu na kojima igrač ne ostvaruje dobitak),
- skupina B (fliperi, biljar, hokej, stolni nogomet, pikado i drugi mehanički automati).

Obračun je 100,00 kn mjesečno po automatu.

Porez se ne plaća na biljarske automate, ako na vidnome mjestu imaju istaknutu markicu Hrvatskoga biljarskog saveza.

Prije stavljanja automata u uporabu porezni obveznik podnosi PU na čijem području postavlja automat zahtjev za izdavanje nadzorne naljepnice (markice) za označivanje automata. Za svaku markicu podnositelj zahtjeva plaća naknadu od 5 kuna. Nakon uplate poreza dobiva markicu koja vrijedi samo za mjesec u kojemu je podnesena prijava i plaćen porez. Markica mora biti zalijepljena na automat, a svaki automat bez propisane markice bit će privremeno oduzet. Priređivači igara – obveznici PDV-a moraju obračunavati PDV na naknade za sudjelovanje u zabavnoj igri po stopi od 23% (Ibid).

6. Financiranje lokalne samouprave - Gradski/općinski porezi

Općine ili gradovi mogu uvesti slijedeće poreze

- prirez porezu na dohodak
- porez na potrošnju
- porez na kuće za odmor
- porez na tvrtku ili naziv
- porez na korištenje javnih površina

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave bila je predviđena mogućnost uvođena i triju posebnih imovinskih poreza koji su trebali poticati poduzetničku aktivnost na određenom području i motivirati vlasnike da svoju imovinu privode gospodarskoj svrsi. Riječ je o porezu na neobrađeno obradivo poljoprivredno zemljište, porezu na nekoristene poduzetničke nekretnine i porezu na neizgrađeno građevinsko zemljište, no Ustavni sud je 2007. Godine donio mišljenje da sporni porezni oblici imaju obilježje kaznenih procesa kojima se vlasnik kao porezni obveznik kažnjava jer je propustio koristiti nekretninu na način koji zahtjeva Zakon, što nije u skladu s dopuštenim ograničenjima prava vlasništva iz članka 16. Ustava (Ibid).

6.1 Prirez porezu na dohodak

Prirez poreza na dohodak je porezni oblik kojim se mogu oporezivati fizičke osobe koje stječu dohodak. Općina ili grad može obveznicima poreza na dohodak sa svog područja uvesti plaćanja prireza, ali najviše do visine propisane Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (www.porezna-uprava.hr).

Najviša stopa može iznositi:

Za općine - najviše 10 %

Za gradove ovisno o broju stanovnika, i to:

Grad ispod 30 000 stanovnika – najviše 12%

Grad iznad 30 000 stanovnika – najviše 15 %

Za grad Zagreb- najviše 30 %

Osnovica, dospjeće obveze i plaćanje predujmova prireza porezu na dohodak uređeno je Zakonom o porezu na dohodak. Općina ili grad može odlučivati o uvođenju obveze plaćanja prireza i stopu prireza, vodeći računa o najvišoj propisanoj stopi, ali nema mogućnosti drugačije od Zakona o porezu na dohodak propisivati porezne obveznika, poreznu osnovicu, niti porezna oslobođenja (Ibid).

6.2. Porez na potrošnju

Porez na potrošnju poseban je oblik poreza na promet koji se plaća na potrošnju alkoholnih pića, piva i bezalkoholnih pića u ugostiteljskim objektima. Obveznici poreza na potrošnju su pravne i fizičke osobe koje pružaju ugostiteljske usluge. Stopu poreza na potrošnju propisuje grad ili općina na području kojeg se pružaju ugostiteljske usluge ali najviše 3 % (Ibid).

6.3. Porez na kuće za odmor

Porez na kuće za odmor je prihod općine ili grada na čijem se području nalazi kuća za odmor. Porezni obveznici su vlasnici kuća za odmor, pri čemu se kućom za odmor smatra svaka zgrada, dio zgrade ili stan koji se koristi povremeno ili sezonski. Općina ili grad svojom odlukom uređuje visinu poreza, a u rasponu od 5 do 15 kuna po kvadratnom metru površine objekta koji služi za odmor. Pri određivanju visine poreznog opterećenja, općina ili grad moraju uzeti u obzir lokaciju mjesta, starost objekta, stanje infrastrukture i druge okolnosti koje utječu na kvalitetu korištenja nekretnine (Porezni priručnik za građane, 2015.).

6.4. Porez na tvrtku ili naziv

Obveznici poreza na tvrtku ili naziv su pravne i fizičke osobe koje su obveznici poreza na dobit ili poreza na dohodak registrirani za obavljanje djelatnosti. Pravne i fizičke osobe koje u svom sustavu imaju poslovne jedinice, pogone, radionice ili prodajna mjesta, obveznici su poreza na tvrtku za svaku poslovnu jedinicu, a porez je prihod lokalne jedinice na čijem se području nalazi poslovna jedinica. Porez na tvrtku ili naziv plaća se u godišnjem iznosu koji propisuje općina ili grad, a ne može iznositi više od 2.000 kuna godišnje po svakoj tvrtki ili nazivu (Ibid).

6.5 Porez na korištenje javnih površina

Općina ili grad može svojom odlukom propisati koji se prostori na njegovom području smatraju javnom površinom i uvesti obvezu plaćanja poreza na korištenje takvih površina. U odluci o uvođenju poreza na korištenje javnih površina uređuje se tko se obveznici plaćanja, visina porezne obveze, način i rokovi plaćanja poreza (Ibid).

6.6. Komunalna naknada i doprinosi

Komunalna naknada i komunalni doprinosi prihodi su proračuna jedinica lokalne samouprave, a uređeni su Zakonom o komunalnom gospodarstvu. Riječ je o namjenskim приходima lokanih jedinica koji se isključivo koriste za financiranje komunalnih djelatnosti. Komunalnu naknadu plaćaju vlasnici odnosno korisnici stambenog i poslovnog prostora, garažnog prostora, građevinskog zemljišta koje služi za obavljanje poslovnih aktivnosti i neizgrađenog građevinskog zemljišta. Iz komunalne naknade financira se odvodnja atmosferskih voda, održavanje čistoće u djelu koji se odnosi na čišćenje javnih površina, održavanje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta, održavanje groblja i krematorija, te javna rasvjeta. Odluku o visini komunalne naknade donosi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, a visina se određuje temeljem dva kriterija:

- prema korisnoj površini i lokaciji nekretnine za koju se utvrđuje obveza, što se određuje koeficijentom zone ovisno o pogodnosti položaja i komunalnoj opremljenosti određenog područja
- prema vrsti nekretnine, što se određuje koeficijentom namjene koji je različit za različite vrste nekretnina, u rasponu od 0,5 do 5 %

Komunalni doprinosi najmjenjeni su za izgradnju i korištenje objekata i uređenja komunalne infrastrukture. Komunalni doprinos plaća vlasnik građevinske čestice na kojoj se gradi građevina, odnosno investitor. Pri odlučivanju o visini komunalnog doprinosa predstavničko tijelo lokalne jedinice mora voditi računa o pogodnosti položaja određenog područja ili zone unutar općine odnosno grada i o stupnju opremljenosti tog područja komunalnom infrastrukturom. Doprinos se plaća prema kubičnom metru građevine koja se gradi, a kada se uklanja stara građevina radi gradnje nove i u slučaju dogradnje postojeće građevine, komunalni doprinos obračunava se na razliku u obujmu u odnosu na prijašnju građevinu.

Komunalna naknada i komunalni doprinos nisu jedini izvori financiranja komunalnog gospodarstva. Osim njih, sredstva za obavljanje komunalnih djelatnosti osiguravaju se i iz cijena komunalnih usluga, iz drugih prihoda lokalnih jedinica i iz drugih posebnih izvora (Priručnik za članove predstavnih tijela).

6.7. Zajednički porezi koje jedinice lokalne samouprave dijele s državom

Zajednički su porezi države i lokalnih jedinica porezni prihodi i prihodi po posebnim propisima. Zajednički prihodi dijele se između države, općine i grada prema određenom kriteriju.

Od poreznih prihoda zajednički su:

- porez na dohodak, koji se dijeli između države, općine/grada i županije
- porez na promet nekretnina, koji se dijeli između države i općine/grada

Raspodjela prihoda od poreza na dohodak dodatno ovisi o tome jesu li na lokalnu jedinicu prenesene obveze financiranja decentraliziranih funkcija u osnovnom obrazovanju, srednjem obrazovanju, socijalnoj skrbi, zdravstvu i vatrogasnoj djelatnosti. Gradovi, županije i Grad Zagreb prema posebnom zakonu financiraju decentralizirane funkcije u nabrojenim djelatnostima te imaju pravo na dodatni udio u porezu na dohodak za svaku od djelatnosti koju financiraju i to u sljedećem iznosu:

- osnovno školstvo 3,1 %
- srednje školstvo 2,2 %
- socijalna skrb 0,5-1,7 %
- zdravstvo 3,2 %
- vatrogastvo 1,3 %

Gradovi, općine i županije koji financiraju određene decentralizirane funkcije imaju veći udio u prihodu od poreza na dohodak. Na primjer Grad Zagreb koji je preuzeo financiranje decentraliziranih funkcija, udio u raspodjeli poreza na dohodak povećan je i ukupno iznosi 79% . sredstva namjenjana za decentralizirane funkcije su namjenski prihodi i koriste se isključivo u podmirenju minimalnih standarda u određenoj djelatnosti. Dio zajedničkih poreza

od poreza na dohodak koji iznosi 21 % namjenski je prihod Državnog proračuna, a koristi se za pomoć izravnanja lokalnih jedinica čiji prihod nije dostatan za osiguranje minimalnog standarda decentraliziranih djelatnosti.

Općine i gradovi koji po posebnim zakonima imaju status područja od posebne državne skrbi i status brdsko-planinskih područja imaju pravo na veći udio prihoda od poreza na dohodak.

Gradovi i općine na otocima koji zaključe da međusobni sporazum o zajedničkom financiranju kapitalnih projekata koji su od interesa za razvoj otoka također imaju pravo na povoljniji udio u raspodjeli prihoda od poreza na dohodak. Oni ne sudjeluju u financiranju pozicije pomoći izravnanja decentraliziranih funkcija, nego 17,5 % prihoda od poreza na dohodak upotrebljavaju za financiranje kapitalnih projekata bitnih za razvoj otoka (Ibid).

Porez na promet nekretnina djeli se između općine odnosno grada i države tako da općini ili gradu pripada 60%, a državi 40% prihoda na promet nekretnina.

Osim zajedničkih poreznih prihoda, država i lokalne jedinice ostvaruju zajedničke prihode iz sljedećih izvora:

- od spomeničke rente koja se plaća prema površini poslovnog prostora koji je zaštićeno kulturno dobro
- od spomeničke rente koja se plaća na ukupni prihod ostvaren od obavljanja djelatnosti
- naknade za koncesiju za crpljenje mineralnih i termalnih voda
- naknade za koncesiju za zahvaćanje voda za javnu vodoopskrbu
- naknade za koncesiju pomorskog dobra
- naknade za koncesiju na pravo lova na državnom lovištu
- naknada koja se naplaćuje u slučaju prenamjene poljoprivrednog u građevinsko zemljište
- naknade koje se naplaćuju za iskorištavanje, zakup, ili prodaju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države
- naknade za iskorištavanje mineralnih sirovina
- prihode od boravišnih pristojbi
- šumski doprinos
- pristojbe od prodanih državnih biljega

6.8. Ostali prihodi

Ostali prihodi lokalnih jedinica prihodi od pomoći i donacija te prihodi koje lokalne jedinice ostvaruju zaduživanjem.

Donacije su novčane pomoći koje lokalnim jedincama ili korisnicima lokalnih proračuna daju trgovačka društva, druge pravne osobe i fizičke osobe.

Pomoći su sredstva koja proračuni lokalnih jedinica i njihovi korisnici dobivaju od stranih država, međunarodnih organizacija ili iz državnog proračuna.

Lokalne jedinice mogu se zaduživati uzimanjem kredita i izdavanjem vrijednosnih papira, ali uz propisano ograničenje. Najviša godišnja obveza za otplatu anuiteta po kreditima, obveza po osnovu izdanih vrijednosnih papira, danih jamstva iz prethodne godine i neplaćenih obveza iz prethodnih godina ukupno ne smije iznositi više od 20 % ostvarenih prihoda u godini koja prethodi godini u kojoj se lokalna jedinica zadužuje (Ibid).

7. Zaključak

Sredstva za zadovoljavanje javnih potreba proračunska su sredstva koja predstavljaju opću imovinu o kojoj u cijelosti sudi, politička, demokratska i stručna javnost i koja kontinuirano podliježe proračunskom nadzoru i kontroli. To su sredstva koja čine više od polovinu bruto nacionalnog proizvoda u Republici Hrvatskoj što ukazuje na njihovo socioekonomsko značenje. U radu su obrađeni glavni faktori tj. opisan je sam sustav javnih prihoda od najviših tj. državnog proračuna, parafiskalnih davanja, darova, pristojbi pa sve do sustava financiranja jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica. Dostignuti stupanj fiskalne decentralizacije u Hrvatskoj nije se značajnije mijenjao u odnosu na početak procesa decentralizacije u srpnju 2001. Hrvatska je u usporedbi s EU-15 i tranzicijskim državama i dalje u skupini visoko centraliziranih država budući da središnja država ostvaruje većinu javnih prihoda i troši najveći dio javnih rashoda, dok lokalna država (sve općine, gradovi i županije) sudjeluje s oko 11 % u prihodima i rashodima konsolidirane opće države ili 4 % u bruto domaćem proizvodu. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u Hrvatskoj karakterizira snažna ovisnost o financiranju javnih potreba iz prihoda na čiju visinu ne mogu samostalno utjecati prihodi od poreza na dohodak koji čine 55 % i prihodi od pomoći središnje države koji čine 9 % ukupnih prihoda lokalnih proračuna, pri čemu 429 općina ostvaruje 16 %, 126 gradova 40 %, Grad Zagreb 29 % i 20 županija 15 % ukupnih prihoda lokalnih proračuna u Hrvatskoj. Fiskalni kapaciteti među pojedinim razinama lokalne vlasti se u velikoj mjeri razlikuju. Čak 13 županija, 63 % gradova i 70 % općina ostvaruje ispodprosječne ukupne prihode (bez pomoći) iako je postojeća podjela javnih poslova takva da su iste nadležnosti za sve općine i sve gradove (osim velikih gradova i gradova sjedišta županija). To dovodi do nemogućnosti obavljanja javnih funkcija na istoj razini kvalitete u svim općinama, gradovima i županijama s obzirom na različiti stupanj razvijenosti, fiskalni kapacitet, te veličinu same lokalne jedinice. Uz financijske kapacitete, ograničenje učinkovitim pružanju javnih usluga nalazi se i u nedovoljnim organizacijskim, administrativnim i stručnim kapacitetima na lokalnoj razini. Porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutačne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi pomoću prikupljenog novaca financirala javne rashode. Drugim riječima, svi moramo plaćati dio svojih prihoda državi da bi nam ona za uzvrat osigurala javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i siromašne članove društva i sl. U toj

definiciji važne su dvije stvari: porezi su obvezna davanja i za plaćene poreze nema trenutne izravne protuusluge.

Odrednica da su porezi obvezna davanja znači da jednom kad dospiju na naplatu trebaju biti i uplaćeni državi. U suprotnome država može prisilom (sudovima, policijom) ostvariti svoje pravo. Zato neki poreze nazivaju prisilnim iznuđivanjem. Važno je i to da pojedinac za plaćeni porez ne dobiva izravnu protuuslugu, tj. ako u svibnju platite 1.000 kuna poreza, ne znači da ćete se u tome mjesecu smjeti koristiti uslugama bolnice, škole ili policije do iznosa od 1.000 kuna i nakon toga će vam te usluge biti uskraćene. Jednako tako, ako u tome mjesecu iskoristite 700 kuna usluga, država vam neće vratiti 300 kuna poreza. Porezima nije unaprijed određena njihovana mjena niti količina usluge koju ćete za uzvrat dobiti. Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se svi koristimo. Čini se da su poreznici svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi uštežu nam se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, plaćamo porez na promet nekretnina kada kupujemo stan, trošarinu kada automobil punimo benzinom ili kada popijemo pivo u kafiću. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza. Kao što Benjamin Franklin kaže, na ovom svijetu ništa nije izvjesno osim poreza i smrti. No čini se da, usprkos našem negodovanju, mora biti tako. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo gotovo svakodnevno i vrlo se često i ne pitamo kolika je njihova cijena. Javna su dobra npr. javna zdravstvena zaštita, javno obrazovanje naše djece, javna sigurnost na našim ulicama, red u prometu, muzeji, parkovi i sl. Da bi smo u svemu tome uživali moramo plaćati poreze.

Kićurina

8. Popis literature

Pravni propisi

1. Zakon o proračunu (NN broj 15/15)
2. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05 i 109/07)
3. Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 73/08)
4. Opći porezni zakon (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15)
5. Ustav Republike Hrvatske (NN 47/01, pročišćeni tekst)
6. Zakon o Gradu Zagrebu (NN 62/01)
7. Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 26/03, 82/04, 11/04, 178/04)
8. Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08)
9. Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07)
10. Carinski zakon (NN 78/99, 94/99, 117/99, 92/01, 47/03, 140/05, 138/06, 60/08, 45/09 i 56/10)
11. Zakon o općem upravnom postupku (NN 47/99)

Knjige i priručnici

1. Priručnik za članove predstavničkih tijela jedinice samouprave
2. Javne financije, Pero Jurković, Zagreb, 2002. god
3. Poslovanje u vanjskoj trgovini, Ivo Andrijanić, Zagreb, 2005. god
4. Porezni vodič za građane, Institut za javne financije, Zagreb, 2010. god.

Internetske stranice

1. www.porezna-uprava.hr
2. www.mfin.hr
3. www.eizg.hr
4. www.ijf.hr

9. Popis tablica

| | |
|--|----|
| Tablica 1. Faze donošenja proračuna..... | 11 |
| Tablica 2. Prihodi državnog proračuna za 2014. godinu..... | 21 |